Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ.
АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

оной гарана | № 246 (16469) | 1983 оной октябриин 26, среда | Сэн 3 мүнгэн.

«АЛДАРТА ВЕТЕРАНУУД, ЗАЛУУШУУЛЫЕ ҺУРГАН ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭД! ЗАЛУУ ҮЕТЭНДЭ ЭРДЭМ МЭДЭСЭЕЭ, ДҮЙ ДҮРШЭЛӨӨ ДАМЖУУЛАН ҮГЭГТЫ!

КОММУНИС ПАРТИ БОЛОН СОВЕТ АРАДАЙ РЕВОЛЮЦИОННО, ДАЙШАЛХЫ БОЛОН АЖАЛАЙ ЁҺО ЗАНШАЛНУУД ДЭЭРЭ ХҮБҮҮД, БАСАГАДЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГТЫ!»

(КПСС-эй ЦК-гай УРЯАНУУДҺАА).

С-эй ОБКОМОЙ XIII ПЛЕНУМ ТУХАЙ
ФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Улаан-Үдэдэ Буряадай обкомой XIII жо үнгэрөө.

партийна XXXII конференциие 1984 ин 20-до зарлаха тухай шиидхэбэри алан абаба.

онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажатнуудые үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлхэ таной партийна организацин бэелүүлхэ тухай» асуудал пленум хаража үзэй обкомой секретарь **В. Ф. Лысов** плетус асуудалаар элидхэл хээ.

Бэшүүрэй райкомой нэгэдэхи секре**Плотников**, КПСС-эй Яруунын райкосекретарь **В. А. Жданов**, Зэдын райпромышленна нэгэдэлэй түрүүлэгшэ гуев, КПСС-эй Түнхэнэй райкомой нэтарь **В. Д. Таханов**, Сэлэнгын районой съездын нэрэмжэтэ колхозой түрүү**С. Иринчеев**, Кабанскын райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ **А. А. Данько**, Мухар-Шэбэрэй районой агропромышленна нэгэдэлэй түрүүлэгшэ **И. П. Осеев**, республикын хүдөө ажахын министр **В. У. Дарханов** гэгшэд элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаба.

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоев** пленум дээрэ зүбшэгдэһэн асуудалаар үгэ хэлээ.

Малай үбэлжэлгые эмхи гуримтайгаар үнгэргэхэ, үбэлжэлгын үедэ адууһа малай болон шубуудай ашаг шэмые горитойгоор дээшэлүүлхэ, 1983—1984 онуудта мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ худалдаха түсэбтэ даабаринуудые заатагүй дүүргэхэ талаар дэлгэрэнгы тогтоол пленум баталан абаба.

КПСС-эй ЦК-гай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ нүхэр **В. И. Кудрявцев** пленумэй хүдэлмэридэ хабаадалсаба.

ЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА XXXII КОНФЕРЕНЦИИЕ ЗАРЛАХА ТУХАЙ
КПСС-эй ОБКОМОЙ XIII ПЛЕНУМЭЙ
ТОГТООЛ

стной партийна XXXII конференциие январиин 20-до зарлаха.

енциин үзэмжэдэ нимэ асуудалнуудые

С-эй областной комитедэй тоосоон;
стной партийна организацин шалгалссиин тоосоон;
стной партийна организацин хүтэлоргануудые һунгалга.

2. Партийна XXXII конференцидэ КПСС-эй 80 гэшүүнһээ нэгэ делегадые һунгахаар түлөөлэлгын нормо баталха.

Областной партийна XXXII конференциин делегадуудые городской, районно партийна конференцинүүд дээрэ, Улаан-Үдэ хотодо — районно партийна конферецинүүд дээрэ һунгаха гэжэ тогтоохо.

ХОДОДОО — ЖАГСААЛДА!

ОКТЯБРИИН 22-ой ҮДЭР КПСС-эй ОБКОМ ПАРТИИЙ БА АЖАЛАЙ ВЕТЕРАНУУДТАЙ УУЛЗАЛГА ҮНГЭРГӨӨ ГЭЖЭ МЭДЭЭСЭЭ ҺЭМДИ. МҮНӨӨ ТЭРЭЭН ТУХАЙ МАТЕРИАЛ ТОЛИЛНОБДИ.

УУЛЗАЛГАДА хабаадахаар уригдаһан ветеранууд үглөөнэй 10 саг багаар партиин обкомдо сугларжа эхилбэ. Тэдэнэй һаншагуудынь хюрууда бурзайштараа сохюулһаншье һаа, урагшаа тэгүүлһэн хурса харасань залуу наһанайнгаа ошо заляар гэрэлтэнэ. Ветерануудай дунда 1920-ёод онуудта партиин зэргэдэ жагсаһан республикынгаа түрүү хүнүүдые харанабди. И. В. Ченкиров, Г. А. Цыденова, А. И. Прохоров, И. М. Тумуров, А. А. Гергель, Е. А. Рампилова, Р. С. Бубеев, Н. И. Мункоев, А. Т. Драган болон бусад уулзалгада хабаадалсахаяа ерэһэн байна. Эдэнэрэй ажабайдалай намтарай мүр бүхэниинь Буряад оронoймнай түүхэтэй, мүнөөдэрэй байдалтай нягта холбоо барисаатай. Эдэнэр Совет засаг тогтоолсоһон, тэрэниие сагаантан болон интервентнүүдһээ аршалан хамгаалалсаһан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуулэхэ дайнай хатуу шанга байлдаануудта ами наһаяа хайрлангүй хабаадалсаһан, дайсанаа дараха хэрэгтэ ажалайшье фронтдо горитой хубитаяа оруулалсаһан... мүнөөшье заримaниинь үшөө ажаллаһаар. Эдэнэр бултадаа совет залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ шухала хэрэгтэ элэбхитэйгээр хабаадалсадаг гээд онсолоё. Мүнөөдэрэймнай гэгээн һаруул ажабайдалай түлөө тэмсэн, хүйтэн халуун гээшые үзөөд, халуун шулуу «долёогоод», нэгэтэшье сухарягүй ёһотойл баатар хүнүүд мүн шуу.

Үглөөнэй 10 саг 30 минута боложо, ветеранууд, тэдээнтэй уулзалгада хабаадалсахаяа ерэгшэд партиин обкомһоо галиханаар, нэгэ жэгдэр В. И. Ленинэй памятник тээшэ алхалба. Тэдэнэй хүшөөдэ дүтэлхэ үезр оркестрэй хүгжэм зэдэлжэ, нэгэ амин дээрэ наадая үргэлжэлүүлнэ.

Партиин ветеранууд дэлхэйн бүхы хүдэлмэришэн болон таряашан ангинуудай агуу вождь —Владимир Ильич Ленинэй памятнигта баглаа сэсэгүүдые, веногуудые табиба. Тиигэжэ уулзалгада хабаадагшад Ленин багшын хэтэ мүнхэ дурасхаалда, Агуулэхэ Октябриин социалис революциин хэрэгтэ үнэн сэхэ ябаһанаа ёһолжо, малгайгаа абан, зогсон жагсаба.

Удаань партиин, ажалай ветерануудтай уулзалга КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой бага зал соо үргэлжэлөө.

Партиин ба ажалай ветерануудтай энэ уулзалгада КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоев**, КПСС-эй обкомой секретарьнар **А. А. Бадиев**, **Л. В. Потапов**, республикын Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Б. С. Семенов**, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь **А. М. Беляков**, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор **А. С. Берещинов**, **С. В. Ангапов** гэгшэд хабаадаба.

Тус уулзалгые нээхэ зуураа, **А. У. Модогоев** партиин ба ажалай ветерануудые халин халуунаар амаршалба. КПСС-эй обкомой бюро, республикын Верховно Соведэй ба Министрнүүдэй Совет хүндэтэ нүхэд таанадые урижа, һанал бодолоо хубаалдаха, таанадай баян дүй дүршэлтэй дахинаа танилсаха гэжэ тиигэһэн байгаа гэбэ. Манай ороной, республикын гайхамшаг түүхэ болон хүгжэлтэ тухай таанад бүгэдэ һайн мэдэнэт. Республика дотороо совет засаг байгуулгын, тэрэнэй саашадаа хүгжэн һалбаралгын түлөө, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуулэхэ дайнай илалта шэрээлгын түлөө, дайнай һүүлэй түүхэтэ жэлнүүдтэ урагшаа шууд дабшалгын түлөө таанад бултадаа эдэбхитэй хабаадалсаһан, ехэ тэмсэлэй түрүү зэргэдэ жагсаһан алдартай байнат.

Мүнөө үеын аха заха таанадай олонхинь хүдөө нютагуудһаа урган гараа бэлэйт. Республикымнай хүдөө ажахы, соёл болбосорол гайхамшагаар хүгжөө. Энэ хүгжэлтэдэ КПСС-эй ЦК-гай сентябриин (1953 он) Пленум онсо удхатай үндэһэн һуури табиһаниинь элитэ. Манай ажал хэрэгтэ амжалта ехэ. Гэхэ зуура дутуу дунданууд яһала бии гэжэ мэдэрхэ уялгатайбди. Зургаан жэлдэ удаа дараалан үргэлжэлһэн ган гасуур сагай уларил ехэ түбэг татаа. Тиигэжэ хүдөө ажахы зарим тэды гээгдэлдэ ороһон байна. Зүгөөр хүдөөгэй ажалшад тэрэниие зоримгойгоор дабажа, гээгдэлһээ гараха арга боломжо байгуулаа. Энэ жэлэй хабарай саг орёо байжа, гайтай байдалай ушараашье һаань, хура бороогоор элбэг зунай саг үргэлжэлһэн, баян ургаса абаха арга боломжо тогтоогоо гэжэ нүхэр Модогоев тэмдэглээ.

Саашань үгээ үргэлжэлүүлхэдээ, научно-техническэ дэбжэлтын удха шанар тухай, хатуу шанга журам тогтоохо, хүн зониие үзэл сурталай, сэрэгэй-патриотическа талаар хүмүүжүүлхэ тухай асуудалнуудта анхаралаа хандуулба. Түбхын түрүүндэ гүрэнэй түсэб дүүргэлгын асуудалай эгээл шухала байһые онсолон элирхэйлбэ.

—Энэ уулзалгада хабаадажа байгаа хүндэтэ нүхэд таанадай үгые, һанал бодолые, һанамжа дурадхалые дуулаха ехэ дуратай байнабди. Хэн үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб?—гээд нүхэр Модогоев ветерануудта хандана.

Ленинэй орденто Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой токарь, ажалай ветеран, Социалис Ажалай Герой **Б. З. Поздеев** түрүүлэн үгэ абана.

—Хүндэтэ нүхэд! Асари ехэ хубилалтын болоһые, боложо байһые бидэ бүгэдэн эли тодоор харанабди. Угаа һайнаар ажаһуунабди. Евгений Григорьевич Курочкин бидэ хоёр залуухан ябахадаа, Буряад орондо, энэ Улаан-Үдэдэ бодхоогдожо байһан паровоз-вагон бүтээлгын заводые барилгада хабаадалсахаяа ерээ бэлэйбди. Теэд эндэ хүрэжэ ерэхэдэ ямар байгаа бэлэй. Үргэлжэ нэлыһэн нарһан тужа. Зүүн хажуудахи хотогор соо ипподром бии агша һэн. Түрүүшээр майхан соо байрлагдаа.

Мүнөө городнай ямар болоо гээшэб? ЛВРЗ-гэй Соцгородогые абаад үзыт. Автобус, трамвай, элдэб янзын автомашинанууд. Харин урдань бидэ ябагаханаар лэ хаанашье хүрэтэр ошогшо һэмди. Дайнай һүрөөтэ хүндэ жэлнүүдые дабаабди.

Гэхэ зуура манай ажабайдалда харша үзэгдэлнүүд ушарна. Эдэ манай һанаа зобооно. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай республика дотор сагаан үнэгэ (песец) үмсэдөө барилга, үсхэбэрилгэ хэтэрмэ дэлгэрһэн байна. Энээнэй хойшолонгынь юуб гэхэдэ, иимэ ан үсхэбэрилэгшэд хомхой хобдог болоно, нюуса дэлгүүр дээрэ аралжаа наймаа үүдхэнэ, хүнгэн олзоор баяжана, ниитын ажалһаа хулжана. Энэ ёһон буса ябадалтай эрид тэмсэхэ тухай асуудал ветеранууд табиһан байна. Правительство энэ ушараар тогтоол абаа һааб даа.

Хэды хэмжээнүүдэй абтажа байгаашье һаань, нюусаар, али болохо аргаар сагаан үнэгэ үмсэдөө баригшад үшөөл бии байһаар. Ушар тиимэһээ иимэ үзэгдэлые үндэһөөрнь усадхахаар эрид шууд хэмжээ абахые республикын хүтэлбэрилхы органуудта бидэ ветеранууд ханданабди. Ангай арһанай шухала хэрэгтэй байһаниинь бултанда мэдээжэ зүйл. Ушар тиимэһээ сагаан үнэгэ үсхэбэрилхэ тусхай шэглэлтэй ажахы республика соо байгуулха шухала болоо гэһэн дурадхал оруулнабди,—гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Республикын арадай хиналтын комитедэй гэшүүн һэн тула тэрэнэй зүгһөө эмхидхэгдэдэг алибаа шалгалта үнгэргэлгэдэ хабаадалсадаг байһан тушаагаа нүхэр Поздеев мэдээсэбэ. Тиихэтээ хамта зарим хүтэлбэрилхы тушаалтад уялгата албаяа хэтэрүүлэн, гүрэнэй зөөри соо умбадаг, үмсэдөө гараж баридаг, бензин галдадаг баримтанууд нэгэнтэ бэшэ ушараа гэжэ хэдэн жэшээнүүдээр нүхэр Поздеев гэршэлһэн байна.

Иимэ дээдэ зэргын хүндэтэй уулзалгада уриһанайнь түлөө КПСС-эй обкомой, республикын Верховно Соведэй Президиумэй ба Министрнүүдэй Соведэй хүтэлбэрилэгшэдтэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшоор, Госпланай түрүүлэгшээр олон жэлдэ хүдэлһэн **Л. Я. Егорова** гүн сэдьхэлэй баясхалан хүргэбэ.

—Минии ажалай стаж 57 жэл болоод байна. Табин гурбан жэлэй туршада таһалгаряагүй республикын Госпланда хүдэлнэб. Пенсидэ гараһаар хорёод жэл болобошье, хүдэлмэриһөө хахасаагүй ябаһаар гээшэб. 1928 ондо Москвагай Г. В. Плехановай нэрэмжэтэ институтда һурахыемни намайе эльгээһэн юм. Экономическа факультедтэ абтаа һэм. Удаань энэ факультедэй үндэһэ һуури дээрэ түсэблэлгын институт байгуулагдаа. Би энэ һуралсал 1931 ондо дүүргээ бэлэйб.

Балшар багадаа үншэрһэн би имагтал партиин аша туһаар, халуун анхаралаар дээдэ һургуулиин эрдэмтэй хүн болооб. Би партидаа, гүрэн түрэдөө ехэ уялгатайб. Республикын арадай ажахые хүгжөөлгын ехэ түсэбүүдые табилгада хабаадалсаха зол хубитай байгааб. Манай республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойтой дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум ба СССР-эй Министрнүүдэй Совет Буряадай АССР-эй түйлаһан амжалтые өөһэдынгөө амаршалга соо үндэрөөр сэгнэһэн байна.

Үнэхөөрөөшье, партиин, совет правительствын айхабтар ехэ анхаралай ашаар агуулэхэ ород арадай, ороной аха дүү бусад арадуудай халуун туһаламжаар манай республика энэ үнгэрһэн хугасаада түүхэтэ ехэ амжалта түйлаһан шуу. Гэбэшье бидэ ганса амжалта тухайгаа дурдаха бэшэ, харин һаад дутагдалнуудаа элирхэйлхэ уялгатайбди.

Хүдөө ажахые абажа хараха болоо һаа, мүнөө Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ зорилго шиидхэхэ хэрэгтэй болоно. Тэрэниие хүсэндэнь хүргэхын тула нарин нягтаар баримталһан, зүбөөр тодорхойлогдоһон түсэб табигдаха ёһотой,—гэжэ нүхэр Егорова тэмдэглэбэ.

Һургуулиин, больницын, һургуулида ябаадүй үхибүүдэй байшангуудые, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын болон ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые барилга хадаа шиидхэхы удха шанартай хэрэг болоно. Гэхэ зуура энэ хэрэгтэ дутагдалнууд олон. Алибаа шалтагаанһаа боложо, жэшээнь, Улаан-Үдэ городто али олон объектнүүдэй барилга хэдэн олон жэлэй туршада үргэлжэлнэ. Психиатрическа больница ерэхэ жэлдэ ашаглалгада тушаагдаха ёһотой һэн. Теэд урагшаа ябанагүй. Нэрайлалгын гэр барилгада һомологдоһон мүнгэнэй 15 процентнь хэрэглэгдэнхэй. Пионернүүдэй ордон наймадахи жэлээ баригдажа байна. Тиихэдэ республикын Хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын министерство тусхай техническэ мэргэжэлэй училищиин байшан барилгые 1977 ондо эхилээ һэн гэжэ хэлэбэ.

—Эдэ объектнүүдые унжагайруулдаг барилга эрхилэгшэдтэ шанга эрилтэ табиха саг ерээ гэжэ һананаб. Түбхын түрүүндэ гүрэнэй, ажалай журам бэхижүүлхэ ёһотойбди. Гадна хүдөө нютагуудтахи барилгын эмхинүүдэй материально-техническэ үндэһэ һууриие бэхижүүлээгүйдэ аргагүй болонхой. Урдань район бүхэндэ промкомбинат бии байдаг һэн. Тэдэнэр барилгын материалнуудаар районойнгоо хэрэглэмжэ ядамаргүй хангагша бэлэй. Тиимэ предприятинуудые бодомжогүйгөөр болюулжархигдоо гэжэ һанагдана,—гэжэ үгынгөө эсэстэ ажаглалта хэһэн байна.

Социалис Ажалай Герой, Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой түрүүлэгшэ **Е. В. Иванов** үгэ абана.

—Маанадые, партиин болон ажалай ветерануудые иимэ үндэр уулзалгада уриһандань ехэ баяртайбди. Бидэ залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ асуудалда анхаралаа онсо хандуулха уялгатайбди. Залуушуулые ажалда шуналтайгаар хүмүүжүүлгэ хадаа ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ үндэһэ һуури болгохо байна бшуу.

Уласхоорондын байдалай шахардуу болоод байһан үедэ бидэ партийна организацингаа дайшалхы шадабариие улам дээшэлүүлхэ, коммунист бүхэнэй харюусалга шангадхаха, дааһан хэрэгтээ эзэн ёһоор хандаха, урдахи уялгаяа жэншэдгүй дүүргэхэ эрхэ байдал тогтоохо зэргэтэйбди,— гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Удаань өөрынгөө хүтэлбэрилдэг ажахы тухай тоггоо. Манай Мухар-Шэбэрэй райондо эмхидхэгдэһэн түрүүшын МТС-эйхидэ орходоо бидэ хоёр дахин олон тракторнуудтайбди. Мүнөө ажахымнай үйлэдбэри дээрэ 85 трактор хүдэлнэ.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

Агуу Октябриин хүндэлэлдэ

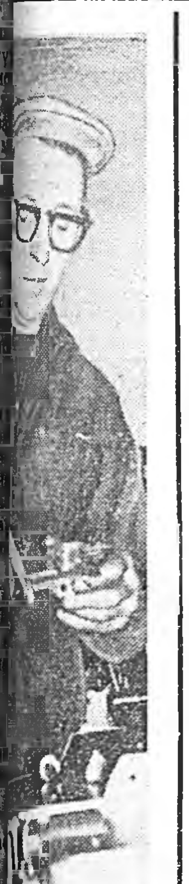

М. И. Каменжэтэ локомотивогой слесарь Михайлович Ма... дэбтэр соо абтаһан тухай тэмдэг бэшэг- һүүлэй гушаад ... ойнгоо туршал- амжалтатайгаар ... эрэнэй оруулһан арба гаран ду- ... приятидаа хэдэн ... эргэй алмалта ...
ДЭЭРЭ: токарь ...
ОВОЙ фото.

ҮНДЭР БҮТЭЭСЭ ТҮЙЛАНА

Хяагтын трикотажно-нэхэлгын фабрикада Агуулэхэ Октябриин социалис революциин 66 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ залуу коммунист Надежда Посоховагай хүтэлбэрилдэг ВЛКСМ-эй XIX съездын нэрэмжэтэ бригада түрүүлэн ябана.

Оёдолшодой энэ коллектив ажалаа бригадна гуримай ёһоор эмхидхэжэ, ажалайнгаа сагые зүбөөр хубаарилан, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ. Мүн тиихэдэ оёдолшод баян дүршэлтэй, шадамар бэрхэ һурган хүмүүжүүлэгшэдтэй юм. Үнинэй коммунистнууд В. С. Сушкова, Т. П. Рудик, К. К. Милюшкина гэгшэд залуушуулые һайнаар һургахаһаа гадна, өөһэдөө хубиингаа түсэбтэ даабаринуудаа хэдэн һараар уридшалнад. Тэдэнэй һургаһан залуу оёдолшод Н. Цыренова, Н. Цыдыпова, С. Хлебникова болон бусад аха нүхэдэйнгөө жэшээе халан абажа, мүн лэ үндэр бүтээсэтэйгээр ажалланад. Мүнөө энэ бригада октябрь һарынгаа даабариие дүүргээд, ноябриин түсэбөөр продукцияа үгэжэ байнхай.

Н. Посоховагай бригадынхид республикынгаа нютагай промышленностиин министерствын ба профсоюзай обкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар, ВЛКСМ-эй Хяагтын райкомой Улаан тугаар шагнагдаһан байна. Мүн тиихэдэ коммунис ёһоор ажалдаа хандалгын 25 жэлэй ойе һайнаар угтажа, «Коммунис ажалай коллектив» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн алдартай.

С. ТЮЛЮКИН.

ОРОНГЫН ТАРЯАШАД УРМАТАЙ

Оронгын совхозой механизаторнууд байгша ондо орооһо таряанай эрхим һайн ургаса хуряажа абаба. Бүхыдөө 68464 центнер орооһон сохигдоо. Нёдондонойхитой сасуулбал, энэнь 11 мянган центнерээр ехэ болоно. Орооһо гүрэндэ тушааха түсэб мүн лэ холо үлүүлэн дүүргэгдээ.

Сусловтанай бүлын экипаж ургаса хуряалгын үедэ илангаяа шалгараа. Эсэгэнь — В. Д. Суслов 8500 центнер таряа хуряаба. Тэрэнэй хүбүүн Сергей Суслов болон залуу коммунист С. П-Д. Доржиев 6 мянган центнерһээ дээшэ таряа сохибо.

Жолоошод Очиров, Сондуев, Бурлаков, Нимаев гэгшэд 10 мянган гаран центнер таряа зөөжэ гараа. Жэшээнь, КПСС-эй гэшүүн, залуушуулые һурган хүмүүжүүлэгшэ Владимир Будажапович Сондуев байгша оной хуряалгын үедэ 11500 центнер ороoһо зөөгөө. Нёдондошье энэ хүмнай совхозой жолоошодой мүрысөөндэ шангай һуури эзэлһэн юм. Дүй дүршэлтэй жолоошон ашаа зөөхэ табан жэлэйнгээ түсэбые мүнөө үедэ болзорһоо холо урид дүүргээд байна ха юм.

Совхозой хоёрдохи, Кибалино тосхоной отделениин таряашад ургаса хуряалгаяа 15 хүдэлмэриин үдэр соо түгэсхөө. Нёдондонойхидо орходоо тус отделени 5 мянган центнерээр ехэ ороoһо хуряажа абаа.

Н. ДАБАЕВ.

ЭРХИМЛЭГШЭД ОЛОШОРНО

Улаан-Үдын үйлэдбэриин кондитерскэ зүйлнүүдые бүтээдэг промышленностиин нэгэдэл продукцияа Эрхүүгэй болон Шэтын областьнуудта, Красноярска хизаар эльгээдэг юм. Тус нэгэдэлэй гол предприяти —Улаан-Үдын фабрика 1978 ондо проектээр хараалагдаһан хүсэндөө орожо, амтатай зүйлнүүдээр республикынгаа ажалшадые гүйсэд хангадаг болонхой.

Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеын дүнгүүдтэй сасуулбал, байгша ондо горитойхон амжалта түйлагдаа. Карамель—334 тонно, конфетэ болон шоколад — 76, вафли 190 тонно ехээр үйлэдбэрилэгдэһэн байна. Эдэ баримтанууд тус фабрикын ашаг үрын ургажа байһые, мүн тиихэдэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар үшөө арга боломжонуудтайень харуулна.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада түсэбэй ёһоор кондитерскэ табан шэнэ зүйл гаргадаг болохо байгаа һаа, мүнөө гурбыень гаргадаг болонхой. Тодорхойлон хэлэбэл, «Ородой таряалан» ба «Хоолосхон» вафлинуудые, «Мурзилка» гэжэ глазурованна бэшэ конфетэ гаргана.

Тиихэдэ байгша онһоо эхилжэ, нормативна-сэбэр продукци үйлэдбэрилгэ хадаа бүтээһэн ажалаа сэгнэдэг гол дүнгүүдэй нэгэн болонхой.

Агуу Октябриин ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Ивалгын фабрикын М. Н. Дунаевагай бригада эрхимлэжэ ябана. Энэ бригада табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабариие хоёр хахад жэлэй туршада дүүргэѳ.

Улаан-Үдын фабрикын Н. Г. Иваночко гэгшын бригада XI табан жэлэй түсэбтэ даабариин гурбан жэлэй лабаае дабаһанаа һаяхан мэдүүлбэт. Мүн лэ энэ фабрикаһаа В. Г. Алемасова, Т. М. Зеленина гэгшэдэй бригаданууд ноябриин 7-ной үдэр энэ дабаае гараха хараатай.

МАНАЙ КОРР.

АМГАЛАН ТАЙБАН БАЙДАЛ САХИН ХАМГААЛХА

ООН-до туһа хүргэхэ нэгэдэлэй эдэбхитэдэй гаар олониитын суглаан октябриин 24-дэ Мобо. ООН-ой үдэртэ ба буу зэбсэг хуряахын түбайһан долоон хоногто тэрэ зорюулагдана.

ба НАТО-гай талаар тэрэнэй союзнигуудай гэорондын байдалай эрид муудаад байһан эрхэдерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, эб найжүүлхэ ба ООН-ой Уставай ёһоор гүрэнүүдэй харилсаа холбоое хүгжөөхэ талаар хүсэлэл оролэдэбхижүүлхэ гээшэ ООН-ой уялга мүн гэжэ онсолон тэмдэглэбэ.

дайнай аюулые зайсуулан сараха, шахардуу байаруулха уласхоорондын шухала асуудалнуудые уримаар шиидхэхэ талаар шэглүүлэгдэһэн Совет- гадаадын политическэ ажал ябуулгые совет эрид шууд дэмжэнэ.

ООН-ой үдэртэй дашарамдуулан ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльярэй эльгээһэн бэшэг суглаан дээрэ соносхон уншагдаһан байна.

Суглаанда хабаадагшад ООН-ой Генеральна секретарьта бэшэгтэйгээр хандаба. Буу зэбсэг урдилдэн бүтээлгые болюулхын түлөө, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые усадхахын түлөө, шахардуу шанга байдалай ба уласхоорондын зүришэлдөөнүүдэй гуламтануудые үгы хэхын түлөө тэмсэлдэ ООН-ой гэшүүн-оронуудай олониитын хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлхэ шухала гээд тэрээн дотор онсолон заагдаба.

ООН-ой үдэртэ ба буу зэбсэг хуряахын түлөө эхилһэн долоон хоногто зорюулагдаһан олониитын суглаанууд Киев, Минск хотонуудта баһал боложо үнгэрөбэ.

Долоон хоногой хэмжээн соо эб найрамдалай тала баримталдаг совет хүнүүд ороной элдэб хото городуудта дай буруушааһан олониитын жагсаалнуудые үнгэргэхэ байна.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ТООСООН БА ҺУНГАЛТА

ЖУРАМ, ҮШӨӨ ДАХИН ЖУРАМ

Улаан-Үдын Ленинэй ордентэ локомотив-вагон заһабарилгын завод. Социалис индустриализациин үедэ Буряад орондомнай анха түрүүн баригдаһан энэ мантан томо предприяти гээшэ. Ерэхэ жэлдэ завод 50 жэлэйнгээ алтан ой тэмдэглэхэнь. Үнгэрһэн үе соо заводой гаталһан замаар, тэрэнэй олон мянган хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадай хэһэн хэрэгээр, түйлаһан амжалтаар республикымнай хүн бүхэн омогорхохол ёһоороо омогорхоно.

Мүнөө заводой коллектив түрэл партиингаа XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые хэрэг дээрэнь бэелүүлхын, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө шанга тэмсэл хэжэ байна. Съездһээ хойшо үнгэрһэн саг соо заводто юунэй хэгдэһэн, ямар дутагдалнуудай дайралдаһан, саашанхи зорилгонууд тухай шанга хөөрэлдөөн эдэ үдэрнүүдтэ үнгэрһэн заводской XXIII тоосоото-һунгалтын партийна конференци дээрэ болобо.

Продукци гаргаха ба худалдаха 1980—1982 онуудай түсэбүүдые заводой коллектив амжалтатайгаар дүүргээ. Тиихэдэ продукциин хэмжээн жэл бүри горитойгоор нэмээгдэнэ. Завод жэлдэ 27 миллион түхэригэй ганса запчасть оронойнгоо түмэр замда эльгээжэ байгаа. Хоёр жэлэй туршада ашаг үрэ ехэтэй шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ 46 хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ.

Заводто партийна 51 эхин организаци, КПСС-эй 1650 гэшүүн тоологдоно. Эдэнэр лэ үнэтэ үүсхэлнүүдые гарган, социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Жэшээлхэдэ, механическа цехэй фрезеровщик, Ленинэй болон Ажалай Улаан Тугай ордентэ Д. Г. Степанов «В. И. Ленинэй түрэһөөр 115 жэлэй ой болотор табан жэлэйнгээ түсэбые дүүргэе», Г. Ф. Филатовай хүтэлбэрилдэг мастерска участок «Табан жэлэйнгээ түсэбые 4,5 жэлэй туршада дүүргэхэ», кузнечнэ цехэй Ж. Р. Бадмаевай даадаг бригада «Түмэр болон материалнуудые алмая!» гэһэн үнэтэ үүсхэлнүүдые гаргаад, бүгэдэндэ үльгэр жэшээ харуулан хүдэлнэ.

Эдэ коммунистнуудай хүтэлбэрилдэг коллективүүдэй үүсхэлые 179 мастерска участогуудай, 511 бригада гэхэ гү, али заводой бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй 92 процент дэмжэһэн байна. Тэдэнэй олонхинь мүнөө ажал хүдэлмэридөө эрхим амжалта түйлажа байнхай. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат В. А. Поповой хүтэлбэрилдэг комплексно бригада арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбые болзорһоонь холо урид дүүргээд, 1984 оной апрель һарын түсэбөөр хүдэлнэ. XI табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн коллектив болон түрүүшүүл заводто үсөөн бэшэ.

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые заводой коммунистнар, бүхы хүдэлмэрилэгшэд халуунаар угтан абаа юм. Ниитэ-политическэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри саашадань һайжаруулха асуудал партийна организацинуудай, коллективүүдэй суглаанууд дээрэ хэлсэгдээд, бодото хэмжээ ябуулганууд хараалагдаһан. Партийна организацинуудай агитколлективүүдэй агитаторнууд, политинформаторнууд ажалшадай дунда ойлгууламжын нилээд хүдэлмэри ябуулжа байна.

Коммунистнуудые, хүдэлмэришэд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые һургаха асуудалда анхарал ехээр табигдана. Мүнөө заводой 5 мянга гаран хүн элдэб һуралсалда хабаадуулагданхай. Партийна организацинууд һуралсалай жэлые эмхитэйгээр эхилээ. Мүнөө 1319 хүн партийна, 1803 хүн экономическа, 620 хүн комсомолой һуралсалда ябана. Пропагандистнар заводой ахамад механик, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата ажал ябуулагша А. А. Гаврилов, шэрэм шудхалгын цехэй мастер П. Л. Тапхаев, механическа цехэй начальник Г. И. Ганько болон бусад хэшээлнүүдые үндэр хэмжээндэ үнгэргэнэ.

Арадай ажахыда тон шухала, түсэбөөр хараалагдаһан продукцинуудые гаргахынгаа хажуугаар ЛВРЗ-гэй коллектив СССР-эй Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Заводто хамһабариин ажахы байгуулагданхай. 1981—1982 онуудта тэрэнэй хүгжэлтэдэ 450 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдаа. Хамһабариин ажахыда эхин һургуулиин, хүүгэдэй садяслиин байшангууд, түс бүридөө хоёр байратай 16 гэр, 5 мянган шубуунай, 500 гахайн байранууд, элдэб хашаа хорёонууд баригданхай. Хоёр жэлһээ үлүүхэн саг соо тэндэһээ 105 тонно мяхан, 1.400 мянган үндэгэн, хэдэн арбаад тонно хартаабха абтажа, заводой столовонуудта үгтөө.

Заводой коллектив Яруунын районой ажахынуудые шефтээ абанхай юм. Хоёр жэл 8 һарын туршада тэдэндэ байрын 50 гэр, тэжээл буйлуулха цех, ногооной гурил хадагалха 2 склад барижа үгөө, 29 шэнэ түхеэрэлгэнүүдые тодхоһон, зураа заһабарилһан, тугалай ба 200 үнеэдэй байха байрануудые үргэдхэһэн, 10 мянган түхэригэй сантехническэ хүдэлмэри хэһэн байна. Гүндэ тосхондо соёлой шэнэ байшан баригдана. Бүхыдөө райондо 1540 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэгдээд байна.

Суута заводой коллектив ажал хэрэгтээ бүри һайн амжалта түйлаха, республикынгаа түсэб, уялгануудые дүүргэхэ хэрэгтэ хубитаяа ехээр оруулха гүйсэд арга боломжотой. Гэбэшье, һүүлэй үедэ эндэ хүдэлмэриин эршэ нилээд һуладаа, түсэб ба уялганууд һара, квартал бүхэндэ жэгдэ һайнаар дүүргэгдэнэгүй. Байгша оной юһэн һарын түсэб продукци абалгаар дүүрэбэшье, тэрэниие худалдалга, нормативна сэбэр продукци гаргалга дүүргэгдээгүй үлэшөө.

Энэнэй гол шалтагаан гэбэл, зарим коллективүүдэй дунда журам сахилга үшөөл һула. КПСС-эй ноябриин (1982 он) Пленумэй, журам шангадхаха талаар шэнэ Хуулинуудай гараһанай һүүлээр заводой партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай болон захиргаанай зүгһөө хэдэ хэдэн шухала хэмжээнүүдэй абтабашье, бодото байдалынь мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэмөөр бэшэ байһаар. Зарим коммунистнуудай, хүтэлбэрилэгшэдэй мэргэжэлтэдэй болон хүдэлмэришэдэй зүгһөө партийна, гүрэнэй, үйлэдбэриин ба ажалай журам эбдэхэ ушар үсөөн бэшэ дайралдаһаар.

Энэ дутагдалнуудһаа боложо, олон бригада, участок, цехүүд үдэр бүри графигай ёһоор продукци үгэнэгүй, тиин бэшэнэй хүдэлмэри һаатуулна. Шэнэ техникэ, технологи нэбтэрүүлхэ, продукциин шанар һайжаруулха талаар ехэхэн дутагдалнууд үзэгдэһөөр. Ажалай журам эбдэхэ ушар олонхи коллективүүдтэ үсөөрнэгүй. Архи ууха, ажалһаа гээгдэхэ ушар вагон-кузовной, вагон бүридхэлгын цехүүдтэ нёдондоной энэ үеынхиһээ олон болоһон байха юм. Эдэ бүгэдэ заводой парткомой секретарь **А. Н. Колдуновой** хэһэн тоосоото элидхэл, делегадуудай хэлэһэн үгэнүүд соо дурдагдаһан байна.

—Манай коллектив байгша оной 9 һарын түсэбые амжалтатайгаар дүүргээ,—гэжэ конференци дээрэ түрүүлэн үгэ хэлэһэн шэрэм шудхалгын механическа үйлэдбэриин парткомой секретарь **В. А. Горбунова** тэмдэглэбэ. Бүри һайнаар хүдэлхэ арга боломжо манай коллективтэ бии. Хэдэн олон коммунистнар, үйлэдбэриин түрүүшүүл табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбые дүүргэнхэй. Харин зарим нэгэшүүлэй журам эбдэдэгһээ ажал хэрэгнай гэдэргээ татагдана, шэнэ техникэ, технологи нэбтэрүүлхэ талаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууд саг болзортоо дүүргэгдэнэгүй. Цех, бригада, участогуудта үйлэдбэриин культура бага, зарим цехүүд соо вентиляторай хүдэлдэггүйһөө боложо, шорой тооһон хэмһээ үлүү.

Вагон бүридхэлгын цехэй слесарьнуудэй бригадир **В. А. Поповто** үгэ үгтэнэ. Цехэйнгээ ажабайдал, ажал хэрэг тухай хэлэхэ зуураа, манай дунда архи уугаад ажалдаа гарахагүй, тэлэрүүлгын газарта ородог хүнүүд үшөө олон гэжэ тэмдэглэбэ. Тиимэһээ цехэй партийна, профсоюзай организацинууд журам эбдэхэ ябадалтай шанга тэмсэл хэжэ байна.

Энэ асуудал элдэб суглаанууд дээрэ оло дахин хэлсэгдээ, архи уугаад ажалдаа гараагүй 19 хүн шагналһаа хаһагдаа, 5 хүн ажалһаа гаргагдаа. Энэ хүдэлмэри саашадаа бүри шангадхагдаха. Тэрээнтэй хамта ниитэ-политическэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ анхарал ехээр табигдана. Мүнөө бидэнэр бригадна подрядта ороод байнабди. Тиигэһэмнай бригададамнай журам эбдэхэ ушар үсөөн болоо. Булад хайлуулгын цех заводой шухала цехүүдэй нэгэн юм. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада эндэ шэнэ техникэ, технологи нэбтэрүүлхэ, бар хүсөөр бүтээгдэдэг хүдэлмэри оньһожоруулха талаар нилээд юумэн хэгдээ. Гэбэшье, цех гээгдэлһэз гаранагүй, түсэбөө ходо шахуу дүүргэнэгүй. Һайн мэргэжэлтэй кадрнууд илангаяа ехээр дуталдана. Цехэй 46 хүтэлбэрилэгшэдэй миил 6-ниинь металлургнууд байха юм. Харин тиихэдэ заводтошье, ГПТУ-дашье иимэ мэргэжэлтэй хүнүүдые һурганагүй. Энээн тухай булад хайлуулгын цехэй мастер **В. Ж. Цыбенов** үгэ хэлэхэдээ тогтобо.

Локомотив-хабсаралгын цехэй электрослесарьнуудай бригадир **В. И. Глазуновой** үгые конференцидэ хабаадагшад ехэ анхаралтайгаар шагнаба. Юуб гэхэдэ, урда жэлнүүдтэ тус бригада гээгдэжэ ябадаг, түсэбөө ходо дүүргэдэггүй байгаа. Нёдондо жэлэй һүүл багаар тус коллектив бригадна подрядта ороо, бригадын совет байгуулагдаа. Бригадын ажабайдал, ажал хүдэлмэри совет дээрэ хэлсэгдэдэг, шиидхэгдэдэг болоо. Илангаяа журам заршам шангадхаха, хүн бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ талаар шанга хэмжээн абтаа.

Шэнэ гуримда оролгые бригадын зарим гэшүүд дэмжээгүй һэн. Бригадын 18 гэшүүдэй 12-ынь тэндэһээ гаража ошоо. Үлөөшэ 6-ниинь бэрхэшээлһээ айгаагүй, залуу хүбүүдые бригададаа абаа. Мүнөө бригада 21 гэшүүнтэй, тэдэнэй дунда зэргын наһан—21 жэл. Бригада һара, квартал бүхэндэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэ, заводой комсомол-залуушуулай бригадануудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ илажа гаранхай.

—Ажалай, үйлэдбэриин журам бэхижүүлэнгүй, амжалта түйлахань бэрхэтэй, — гэжэ электромашинна цехэй мастер **В. Я. Колесник** үгэ хэлэхэдээ, тон зүб тэмдэглэбэ. Коллектив бүхэндэ журам ехэнхидээ тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдһөө дулдыдадаг. Шадамар бэрхэ, оролдосотой һайн хүтэлбэрилэгшэтэй коллективтэ журам эбдэхэ ушар үсөөн дайралдадаг. Манай цехэй коллектив түсэбөө һара бүхэндэ дүүргэнэ. Гансал цех, участок, бригадын зарим хүтэлбэрилэгшэдэй журам, харюусалгагүйһөө боложо түсэбнай нэгэ-хоёр зүйлөөр дүүрэнгүй үлэшэдэг. Тиин бидэнэр түрүү һуурида, шан хайрада хүртэнгүй үлэшэнэбди.

Журам заршам бэхижүүлхэ талаар шэрэм хайлуулдаг цехтэ ямар хүдэлмэриин ябуулагдажа байһан тухай түс цехэй заливщик **В. Д. Бардонов** хөөрэбэ. Тиихэдээ коллектив соо нэгэ хүнэй хүдэлмэридөө ерээгүйһээ боложо, бэшэ нүхэдынь үндэр бүтээсэтэйгөөр хүдэлжэ шаданагүй гэжэ тэмдэглэбэ. Али зарим нэгэшүүл хэдэн жэлээр олониитэдэ ашатай туһатай ажал хэнгүй зайгуултажа ябана. Иимэ ушартай милици, сүүд, прокуратура болон нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай зүгһөө хэмжээн юундэ абтанагүйб гэһэн асуудал табиба.

Парткомой тоосоото элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ ЛВРЗ-гэй профкомой түрүүлэгшэ **К. Н. Дамбуев,** кузнечнэ цехэй хүдэлмэришэн **Г. Н. Кальянова,** ВЛКСМ-эй заводской комитедэй секретарь **К. Д. Марченко,** заводой барилгын управлениин электрик **И. Ф. Новиков,** ЛВРЗ-гэй начальник **В. В. Саржан** гэгшэд хабаадаа.

Заводской тоосоото-һунгалтын партийна конференциин хүдэлмэридэ КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоев,** КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүн, партиин Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь **А. М. Беляков,** КПСС-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь **И. М. Пытин** гэгшэд хабаадаба. Нүхэр А. У. Модогоев конференци дээрэ дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар зохихо тогтоол баталан абтаа, парткомой секретаряар **А. Н. Колдунов,** секретарай орлогшодоор **А. Г. Лубсанов, А. Н. Козлов** гэгшэд һунгагдаба.

Ц. СУБАНОВ.

УГАЙ ТАРЯАШАДАЙ ҮЙЛСЭ

НОВАЯ ВОДОЛАГА (Харьковска область). Харьковска область дотороо эгээл олон тоото угай таряашад Чепеленкотэн Дереговко гэжэ тосхоной нэгэ үйлсэдэ шэнэ гэр толлохо юһэн һайндэр тэмдэглэбэ. Харин һаяхан эндэ шэнэ гэрэй һуури табигдаа. Гэр бүлын үшөө нэгэ түлөөлэгшэ, нютагай «Серп и молот» гэжэ колхозой механизатор Сергейн ажалай намтарай эхин хүүшан заншалай ёһоор иигэжэ тэмдэглэгдэбэ бшуу.

50 гаран жэлэй саада тээ гэр бүлын аха захань болохо Евтифий Чепеленкын һаял эмхидхэгдэһэн хамтын ажахыда ерэхэдэ, «гэр бүлын» үйлсын түрүүшын гэр баригдаһан юм. Тэрэ «фордзон» лээрэ, һүүлдэнь ХТЗ маркын тракторнууд дээрэ хүдэлһэн намтартай.

Евтифий Антонович долоон хүбүүдээ, арбан зургаан ашанараа таряан ажалда дурлуулжа шадаһан байгаа. Мүнөө ажахын дүрбэдэхи тракторист ба комбайнер бүхэн энэ гэр бүлын юм. Яков Евтифьевич механизаторнуудай отрядые толгойлдог. Тэрэ партийна бюрогой гэшүүнээр, арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшээр һунгагданхай.

Нэрэ хүндэтэй, өөһэдынгөө хэрэгые эрхимээр мэдэхэ Евтифий Чепеленкын хүбүүд, ашанар гушанар угай таряашадай үйлсын хэзээ нэгэтэ баригдаһан гэртэ урдынхяараал суглардаг заншалтай. Гэр бүлын 200 жэлэй ажалай стажтай хамта энэ үйлсэ саашадаашье ургаха гэжэ гэр бүлын аха захань этигэдэг юм.

ХОДОДОО—ЖАГСААЛД

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Энэ жэлдэ таряанай ургаса ехэ һайн байгаа. 102 мянган центнер орооһон амбаарта хаагдаад байна. Тэрэнэй 27 мянган центнерынь ерэхэ жэлэй тарилгын хүрэнгэдэ таһалагдаба. Мал ажалай продукт-нуудые абаха, гүрэндэ худалдаха түсэб үлүүлэгдээ. Жэшээнь, 8 мянган центнер һүнэй орондо 10 мянган центнер гүрэндэ тушаагдаа. 9 мянган центнер мяхан гүрэндэ худалдагдаба. Даабаримнай долоо мянган центнер һэн,—гэжэ тэрэ мэдээсэбэ.

—Дутагдалнууд манай хүдэлмэридэ үшөө ушарһаар. Илангаяа ажалай эмхидхэл хүсэдөөр гуримшаагүй. Ажалай журам бэхижүүлхэ талаар тэмсэл һуладана. Дунда шатын хүтэлбэрилхы кадрнууд дуршэлгүйдэнэ. Бидэ ветерануудай гол шухала зорилго хадаа залуушуултай нэтэрүү аад, хүмүүжүүлхы ехэ хүдэлмэри ябуулха ёһотой болонобди.

Районой агропромышленна нэгэдэлнүүдтэ КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй зүгһөө шанга эрилтэ табигдахаар болоо гэжэ һананаб. Юуб гэхэдэ, шэнэдхэн хубилгагдаһан энэ эмхи зургаан халирхайгаар хүдэлмэрилнэ. Эдэбхи болон үүсхэл гарганагүй. РАПО болбол колхоз бүхэнэй, совхоз бүхэнэй байдалые ходо шэнжэлжэ, зохихо заабари үгэжэ, урдаа табигдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргүүлхые оролдохо уялгатай гэжэ һанагдана. Тиихэдэ Госкомсельхозтехникын инженернэ албан тон һулаар хүдэлнэ гэжэ тэмдэглэмээр. Тэндэ хүдэлдэг мэргэжэлтэдэй хүдэлмэриин онол аргые эрид хубилгахаар болоо. Инженернүүд хадаа ажал эмхидхэхын орондо машинадаа һуугаад лэ, ямар нэгэн запчасть бэдэрхээ хайшаашьеб ябашадаг заншалтай,—гэһэн ажаглалта хэһэн байна.

Нүхэр ёһоной байдалаар ажал хэрэг тухайгаа хөөрэлдэхэ, һанал бодолоо хубаалдаха иимэ арга олгоһондонь КПСС-эй обкомдо, республикын Верховно Соведэй Президиумдэ ба Министрнүүдэй Соведтэ нүхэр Иванов ветерануудай үмэнэһөө баясхалан хүргэбэ.

1931 онһоо КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдын авиационно заводой ахамад металлург, парткомой секретаряар хүдэлһэн **А. И. Кузнецов** уулзалга дээрэ үгэ хэлэбэ.

—Би өөр тухайгаа үгынгөө эхиндэ тогтохомни. Промышленностьда 47-дохи жэлээ хүдэлжэ ябанаб. Түрүүшын арбан дүрбэн жэлдэ Эрхүүгэй авиазаводто ажаллаа бэлэйб. 33-дахи жэлээ Улаан-Үдын авиазаводто таһалгаряагүй хүдэлжэ байнаб. 1938 ондо Шэнэһэтэ гэжэ нютагта авиационно завод баригдажа эхилээ һэн. Түрүүн самолет заһабарилдаг байгаа. Мүнөө элдэб янзын орёо оньһон түхеэрэлгэнүүдтэй самолеедуудые бүтээдэг, заһабарилдаг томо завод болонхой. Предприятиин коллектив һайн, бахархама амжалта түйлана.

Гэхэ зуура амжалтын хажуугаар дутагдалнууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл олон байһаар. Түбхын түрүүндэ тэмдэглэхэдэ, ехэнхи ажал гарай хүсөөр бүтээгдэнэ. Энэ талаар партийна организациин шиидхэхэ, оролдохо хэрэг ехэ гээшэ. Ажалай журам, ниитын гурим һайн байдалтай гэхын аргагүй.

КПСС-эй XXVI съездын болоһонһоо хойшо ехэ саг үнгэрөө. Теэд хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин аша туһань һүрхэй харагданагүй. Манай заводой коллектив ехэ. Эндэ хүдэлмэрилдэг хүнүүдэй 40 процентнь гуша наһа хүрөөдүй зон. Тэдэниие элдэбээр зэмэлжэ яашье болохогүй. Муу ябадалтай ганса нэгэ хүн дайралдадаг. Тиимэшүүлые яажа хүмүүжүүлхэб, ямар арга хэрэглэхэб? Энээн тушаа бодомжолхо зэргэтэйбди. Һургуули, түрэлхид, үйлэдбэриин коллектив энэ ушарта хамтын хүсэ гаргаха, ниитэ нэгэн шэглэлтэйгээр хүдэлмэрилхэ ёһотой гэжэ һанагдана. Илангаяа залуу үетэнэй хүмүүжэл, болбосорол тушаа түрэлхидтэ шанга эрилтэ табиха саг ерээ. Гадна һургуулида үзүүлэгдэдэг шефскэ туһаламжые нарижуулха, гуримшуулха шухала,—гэжэ нүхэр Кузнецов тэмдэглэһэн байна.

1932 ондо партиин зэргэдэ жагсаһан **Ж. Д. Сампилондо** үгэ үгтэбэ. Тэрэ Яруунын районой «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ ябаһан, мүнөө нютагайнгаа түүхын музейн директорээр хүдэлдэг юм.

— КПСС-эй ЦК-да партиин ветерануудтай үнгэргэгдэһэн уулзалга хадаа түрэл Коммунис партиимнай бидэнэр тухай анхарал оролдолгые дахяад харуулба. Тэндэ ветеранууд тушаа хэды һайн һайхан үгэнүүд хэлэгдэһэн байгааб, — гэжэ тэрэ үгэеэ эхилээ. — Мүн үнинэй коммунистнуудай урда байһан зорилгонууд элирхэйлэгдээ. Бидэнэр шадалайнгаа зэргээр коммунис байгуулалтада хубитаяа оруулалсаһаарбди. Арад зонойнгоо, ажабайдалай гүн соо ябанабди. Залуу халаание хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулдаг байһамнай мэдээжэ.

Саашадань үгэ хэлэгшэ түрэл ажахынгаа үйлэдбэриин зарим талануудаар дээрэ тогтобо. Тиихэдэ нүхэр Сампилон мүнөө хүтэлбэрилжэ байһан музейнгээ ажал ябуулга тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэһэн байна.

«Коммунизм» колхозой музей 1968 ондо нээгдэһэн юм. Тэндэнь Ленинскэ таһалга бии. Мүнөө тус музей хүршэ районуудайнь, республикын хүн зоной дунда эли болонхой. Юуб гэхэдэ, тэндэ нютагай түүхэ, ажалша бэрхэ хүнүүд тухай һонирхолтой материалнууд олон, жэлһээ жэлдэ улам баян боложо байдаг гээшэ. Мүн тус музейдэ һонирхолтой хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэн үнгэргэгдэдэг гуримтай. Жэшээлхэдэ, алдарта ойнуудта зорюулагдаһан уулзалганууд, үдэшэнүүд эмхидхэгдэдэг. Тиигэжэ Илалтын үдэртэ зорюулагдажа, дайнай ветерануудтай уулзалга ехэ зохидоор үнгэргэгдэһэн байна. Жамбал Доржиевич өөрөө Эхэ ороноо фашис булимтарагшадһаа эрэлхэг зоригтойгоор хамгаалалсажа, Улаан Одоной, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай II шатын орденуудаар шагнагдаһан.

Хүршэ районуудай залуушуул ажахын музейгээр һонирхожо, олон дахин иишэ ерэһэн байна. Тиихэдэ манай Буряад ороноор аяншалһан, айлшалһан хари гүрэнүүдэй хэдэн делегаци энэ музейтэй танилсаһан юм. Жэшээлхэдэ, аяар холын Энэдхэгэй, хүршэ Монголой, ГДР-эй түлөөлэгшэд тэрэнэй экспонадуудые хараһан гээшэ. 1983 оной октябрь һарада районой түрүү һаалишад зорюута музейтэй танилсахаяа ерэһэн байгаа. Һүүлдэнь тэдэнэр дэбтэр соонь баярай дулаан үгэнүүдые бэшээ бшуу. Юуб гэхэдэ, тэндэ нютагай ажалша бүхэриг, хамтын хэрэгэй түлөө оролдожо ябагшад тухай тоо, баримтануудаар баян материалнууд суглуулагданхай. Тиихэдэ байгша оной зун Буряад орон гастролёор ерэһэн Хальмагай артистнар тус колхозоор ябахадаа, музейдэ ороһон юм. Һайн һайхан хэрэгээ саашадаа иимээр лэ үргэлжэлүүлжэ, эмхидхэн ябуулжа байхыень тэдэнэр дэбтэр соо хэһэн тэмдэглэл дотороо бэшээ. Һаяын сагта музеймнай шэнэ газарта ороохо гэжэ тэрэ баяртайгаар мэдүүлээ. Үгэ хэлэгшэ нютаг нютагай түүхэдэ зорюулагдаһан ажал хэрэг хадаа ургажа ябаа залуу үетэндэмнай угаа хэрэгтэй юумэн гээд онсолбо.

Саашадань дайнай ветеран термоядерна дайнай аюулые сараха тушаа тогтоходоо, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэһэн Мэдүүлгын һүүлээр район дотор үнгэрһэн ажалшадай суглаануудта ветерануудай эдэбхитэйгээр хабаадаһан тухай элидхэбэ. Тиихэдэ Яруунын районой хүгжэлтые хараадаа абан, соёлой болон ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг объектнуудые олоор бариха саг тулажа ерээ гээд нүхэр Сампилон хэлээ. Юуб гэхэдэ, жэлһээ жэлдэ хүдөө нютагуудта хүдэлхэ хүнүүд үсөөрнэ.

КПСС-эй обком болон райкомуудай дэргэдэ партиин ветерануудай совет байгуулха тухай дурадхал үгэ хэлэгшэ оруулаа.

Яруунын районой ветеранууд үе сагайнгаа эрилтэнүүдые гүйсэд бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаха гээд тэрэ үгэеэ түгэсхэбэ.

Удаань 1939 онһоо коммунист, Онохойн ой модоной промышленна комбинадай директор байһан, мүнөө тэндэхи ахалагша мастер, Ажалай Улаан Тугай, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудтай **В. А. Титенко** үгэ абаа.

Республикын ой модоной промышленность урданайхида орходоо техникээр гүйсэд зэбсэгжүүлэгдэһэн һалбари болоо гээд тэрэ эхилбэ. Саашадань үгэ хэлэгшэ комбинадайнгаа хүгжэлтын зарим асуудалнуудта уулзалгада хабаадагшадай анхарал хандуулаа. Түрүүндээ тус предприятиинхид модоной миин лэ хахад хубиие хэрэглэдэг байгаа. Харин мүнөө тэдэнэр асарагдаһан модоной 88 процентыень продукци болгон гаргана. Үлэгшэ 12 процентнь хаягдадаг байһаар зандаа. Тиимэһээл модоной эдэ үлэгдэлнүүдһээ техническэ спирт, малай тэжээл үйлэдбэрилэн гаргадаг завод бариха саг хүрэжэ ерээд байна гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Тус предприяти 1949 ондо 900 мянган кубометр модо хэрэглэжэ, 5—6 миллион түхэригэй продукци худалдадаг байһан һаа, мүнөө 600 мянган кубометр модонһоо 23 миллион түхэригэй элдэб янзын продукци үйлэдбэрилдэг болонхой. Эндэ гэр бариха үйлэдбэри һүүлэй үедэ ехэ хүгжөө. Мүнөө комбинат жэл бүри гурбан Онохойһоо үлүү тосхон, һууринуудые бодхоохоор гэрэй хэрэгсэлнүүдые гаргана. ЛПК-да дүн хамта 17 янзын продукци үйлэдбэрилэгдэдэг болонхой.

Эндэ хүдэлһэн гү, али ажаллажа байһан ветеранууд предприятидэ бэелүүлэгдэдэг ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байна. ЛПК-гай цеховэ парторганизацинууд энэ асуудалда горитой анхарал хандуулдаг. Партийна организацинуудай бюронуудай бүридэлдэ олон ветеранууд һунгагданхай. Залуу хүдэлмэришэдые һурган хүмүүжүүлхэ, мэргэжэлдэнь дуршуулхэ талаар комбинадта эрхилэгдэдэг ажал ябуулга тушаа тэрэ богонихоноор тогтобо. Саашадань нүхэр Титенко предприятиин ажалшадай ажаһуудалай эрилтэнүүдые хангаха асуудалнуудай хэр зэргэ шиидхэгдэдэг байһан тухай хөөрэбэ. Мүнөө модоной комбинат өөрын профилакторитой, яһала томо спортивна залтай юм.

В. А. Титенко үгынгөө түгэсхэлдэ ветерануудта хандуулагдажа байһан анхарал оролдолгын түлөө КПСС-эй обкомдо баяр баясхалан хүргэбэ.

— Партиин ветерануудые хүндэлэн, иимэ уулзалгын үнгэргэгдэжэ байхада, үнэн зүрхэнһөө баярлан, бахархангүй яахабибди. Тиимэһээл һайн даа гэхэ байнаб, — гээд 1940 ондо коммунист болоһон, паровоз-вагон заһабарилгын заводто ахамад энергетигээр хүдэлһэн, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретаряар һунгагдаһан, олон жэлэй туршада оньһожоруулагдамал 56-дахи колонныи начальник ябаһан **А. И. Козель** үгэеэ эхилээ. — Ороной энергетикые хүгжөөхэ хэрэгтэ һүүлэй үедэ горитой анхарал хандуулагдана.

Эдэ бүгэдэ хэмжээ ябуулганууд тушаа тэрэ тогтобо. Тиихэдэ республикадамнай арадай ажахын шухала һалбари мүн лэ горитойгоор хүгжөөгдөө гээд онсолхо зуураа, тэрэнэй хүдэлмэриин дутуу дунданудые яажа, хайшан гэжэ усадхаха гэһэн асуудал тушаа өөрынгөө һанамжа, дурадхал хэлэһэн байна. Энергетигүүдэй ажалай аша үрые дээшэлүүлхын тула тэдэнэй хүдэлмэриин эмхидхэлые нэн түрүүн һайжаруулха хэрэгтэй юм. Мүн ажалай бүтээсэ горитойгоор дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго тэдэнэй урда мүнөө табигданхай. Энэ шухала хэрэг бэелүүлхын тула шэнэ оньһон техникэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхэ зэргэтэй. Тиихэдэ хүдөө ажахын эрилтэнүүдые хангажа байһан энергетигүүдэй ажалай сэгнэлтые колхоз болон совхозуудай түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэхэ ябадалтай холбобол, боломжотой гэжэ ветеран хэлээ. Ажалай журам бэхижүүлхэ гурим сахиха хүдэлмэри арадай ажахын энэшье һалбарида ехэ нүлөө үзүүлхэ байна. Юуб гэхэдэ, ажахынууд энергетигүүдэй гэмээр жэл бүри горитой мүнгэ зөөриеэ алдадаг гээшэ. Тиимэһээ хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие эрид һайжаруулха гэһэн партиин, гүрэн түрын ажал ябуулгые тон зүб гэжэ тоолоноб гээд тэрэ мэдүүлээ. Ажалай журам эбдэгшэдтэй эбсэшэгүй тэмсэлэй ябуулагдажа байһые нүхэр Козель дэмжэбэ.

Үндэр томо бэетэй, залуу наһанай залитай хүн ендэртэ гаража ерэбэ. Энэ хадаа 1941 ондо партида ороһон паровозно депогой начальнигай орлогшоор хүдэлһэн **С. И. Велигурский** гээшэ. Тэрэ габьяата, эрхим ажалайнгаа түлөө Ленинэй, Ажалай Улаан Тугай орденуудаар шагнагдаһан хүн юм. Үнинэй коммунист хани халуун үгэеэ иигэжэ эхилээ:

— Би 1927 ондо комсомолой гэшүүн болоо һэм. Тиигэжэл шэнэ ажабайдалай түлөө тэмсэлшэдэй зэргэдэ жагсаа бэлэйб. 1933 ондо комсомолой уряагаар Одессэһээ хэдэн залуушуул Буряад орон ерээ һэмди. Тиигээд лэ тэрэ гэһэн сагһаа локомотивна дегедо ходо ажаллаһан байнаб. Хорёод, гушаад онуудта комсомолшууд ажабайдалай ямаршье асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр оролсодог байһан. Үе сагнай тиимэ байгаа бшуу. Тиихэдэл бидэнэр бүхы наһан соомнай хүрэхөөр хатуужаһан, политическэ болбосорол гараһан байгаабди гээд мүнөө бодогшоб.

1930 гаран онуудта орон доторнай стахановска хүдэлөөн эршэ хүсэтэйгөөр дэлгэржэ байгаа. Тиихэдэ түмэр замшадай дунда кривоносовско хүдэлөөн ехээр дэлгэрһэн юм. Тэдэнэр хүндэ поезднуудые шэрэжэ, түсэбтэ даабаринуудые үлүүлдэг, ажалай габьяа харуулдаг байһан.

Паровозууд тэрэ үедэ хүсөөршье тиимэ ехэ бэшэ байгаа бшуу. Мүн ажалай эрхэ байдал мүнөөнэй электровозтой яажашье жэшэмээр бэшэ һэн. Шулуу нүүрһээр ходо түлижэ ябаха хэрэгтэй. Хүндэ ажал, нүхэ һүбөөр хүйтэн һалхин үлеэхэ, пеэшэндэ дүтэлхэдэ халуун. Харин мүнөө машинистнүүд гартаа портфельхэн гү, али багахан чемодантай, галстук зүүнхэй, ябадаг гуримтай болонхой. Электровозой хэр зэргэ хүдэлжэ байһые шалгаад лэ, кнопконуудые даран, хүсэтэ машинаяа жолоодохо. Ямар ехэ хубилалта болоо гээшэб!

Бидэ, ветеранууд, ажабайдалайнгаа баян дүй дуршэлые, хараһан, үзэһэн юумэеэ дууһан ургажа ябаһан залуу үетэндөө заатагүй хөөрэжэ үгэхэ, тэдэниие Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулалсаха ёһотойбди, уялгатайбди. Юуб гэхэдэ, мүнөөнэй залуушуулай зариманиинь ажал хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандадаг, журамгүй ябадал гаргадаг. Тиимэһээ эдэ бүгэдые хараадаа абан, хэлэхэ газартань тэдээндэ хэлээд, ажабайдалай дардам харгыда гараха ябадалдань туһалха, бүдэрөө һаань, дүнгэхэ хэрэгтэй, — гэжэ ветеран хэлээ.

Саашадань үгэ хэлэгшэ һайн дуранай арадай дружинын ниитын соведэй ажал ябуулга тушаа тогтобо. Юуб гэхэдэ, тэрэ өөрөө 8 жэлэй туршада тус соведэй хүдэлмэриие хүтэлбэрилжэ байнхай.

—Үнинэй коммунист гээшэ хододоо партиин дайшалхы хүсэн байха ёһотой. Энэ уулзалга хадаа бидэнэрые, ветерануудые, нэгэдүүлбэ, партиин хэрэгэй түлөө ажал ябуулгадамнай шэнэ хүсэн, түлхисэ болобо, — гээд С. И. Велигурский үгэеэ түгэсхөө.

„ПАРТИМНАЙ, АРАД ЗОМНАЙ ВЕТЕРАНУУДЫЕ ХОДОДОО ГҮНЗЭГЫ ЕХЭЭР ХҮНДЭЛДЭГ... ЭДЭНЭР ХАДАА БУУРАШАГҮЙ ЭРШЭ ХҮСЭТЭЙ, СЭБЭР СЭХЭ СЭДЬХЭЛ БОДОЛТОИ, ЭХЭ ОРОНДОО, ПАРТИДАА ҮНЭН СЭХЭЭР АЛБА ХЭДЭГ ХҮНҮҮД МҮН“

Ю. В. АНДРОПОВ

·ТАСС·АПН· ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ ·ПРЕСС-БЮРО·

та хүсэнүүдэй ябуулгануудые нэгэдүүлхые түйлаха гээшэ тэрэнэй гол зорилго болоно.

ВСМ-эй үүсхэлээр газар дэлхэй дээрэ эб найрамдалые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн уласхоорондын олон ехэ ехэ хуралдаанууд үнгэргэгдэһэн байгаа. 1973 оной октябрь һарада Москвада болоһон Эб найрамдалта хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн конгресс, 1977 оной май һарада Варшавада үнгэргэгдэһэн Бата эб найрамдал хангагшадай бүхэдэлхэйн ассамблей тэрэ тоодо ороно.

шэглэл буруушаагдана, уласхоорондын байдалые һайжаруулгын, ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулалгын, ядерна дайнай аюулые саралгын бодото харгы замууд хараалагдана гэжэ ВСМ-эй секретариадта тэмдэглэгдэнэ. Дай жүрөөдэһэн хүсэнүүдые зогсоохын, ядерна дайнай аюул руу бүмбэрсэг дэлхэйн шэлжэн оролгые зайсуулхын тула ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргахаар Советскэ Союзай шиидэнхэй байһы-

лагшадай мүнөө үеын эгээл шухала зорилго болоно гэжэ тэдэнэр хэлэбэ.

Пресс-конференциин дүүрэмсэр, «Арадуудай хоорондо эб найрамдалые бэхижүүлһэнэй түлөө» уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреат М. Теодоракисые журналистнууд бүһэлэн хүреэлшэбэ. Һаяхан Москвада намда барюулагдаһан энэ үндэр дээдын шагнал гансал намда бэшэ, харин бүхы грек арадта хабаатай байна гэжэ тэрэ хэлээ. Политическэ үзэл бодолһоо дулдыдангүй бүхы грегүүд энээгээр омогорхожо шадаха. Американ сэрэгэй баазануудые үгы хэхын түлөө, американ ядерна шэнэ буу зэбсэгүүдые Баруун Европодо тараан тодхолгые зайсуулхын түлөө олоной хабаадалгатай хүсэтэ тэмсэл мүнөө манай орон дотор үнгэргэгдэжэ байна. Хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтые аршалан абархын тула оройтошонгүйгөөр хүсэеэ нэгэдүүлхэ ёһотойбди. Социалис оронууд, нэн түрүүн Советскэ Союз эб найрамдалые хангахын тула ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргана.

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөндэ хабаадаһан 37 гүрэнэй түлөөлэгшэдэй буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө ябуулгануудай долоон хоногой үедэ Хельсинкидэ дахинаа сугларха байһаниинь онсо гайхамшаг лэ гэжэ ВСМ-эй президент Р. Чандра тэмдэглээ. Европодо этигэл найдал ба аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые хуряаха хэмжээнүүдээр үнгэргэгдэхэ конференцидэ бэлэдхэлэй уулзалга октябриин 25-да эндэхи «Финлянди» гэдэг ордон соо нээгдэбэ. Мадридтахи уулзалгын шиидхэбэритэй зохилдуулагдажа, конференци ерэхэ жэлэй январь һарада Стокгольмдо нээгдэхэ байна. Эб найрамдалта үүсхэлнүүдые ВСМ али болохоор һайшаан дэмжэдэг юм. «Хельсинкиин үзэл бодол» илан мандаха, эб найрамдалые хамгаалха талаар арадуудай эдэбхитэй тэмсэл хүн түрэлтэнэй ажабайдалһаа дайн байлдаануудые усадхан зайсуулха ёһотой.

Н. ГОРБУНОВ,
ТАСС-ай корр.

Хельсинки.

ШЭДЭЙ ДАЙШАЛХЫ ШТАБ

1976 ондо Стокгольмын шэнэ уряада гар табилга суглуулагдажа эхилээ һэн. 100 гаран ороной 700 миллионһоо дээшэ хүн энэ уряада гараа табиһан байгаа. ВСМ-эй үүсхэлээр, тэрэнэй туһаламжаар «Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайнда эсэргүү» бүхэдэлхэйн ассамблей энэ жэлэй июнь һарада Прагада үнгэргэгдөө. 132 ороной 119 уласхоорондын эмхиин түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадаба. Мүнөө үедэ дайн дажарта эсэргүү уласхоорондын хүдэлөөнэй үргэн ехэ программа Прагадахи ассамблей дээрэ баталагдан абтаа бэлэй.

ООН-той, тэрэнэй тусхай шэглэлтэй эмхи зургаануудтай ВСМ харилсаа холбоо эдэбхитэйгээр тогтоодог юм. Буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө ябуулгануудай долоон хоногууд иимэ харилсаанай тодорхой үрэ дүн болоно. Иимэ долоон хоногууд бүхэдэлхэйн энэ хоёр эмхиин үүсхэлээр октябриин хоёрдохи хахадта үнгэргэгдэдэг заншалтай.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой һаяхан хэһэн мэдүүлгэ Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведтэ үргэнөөр һайшаагдаба. Энэ шухала документ дотор уласхоорондын байдалда гүнзэгы шэнжэлэл хэгдэнэ, эб найрамдалда ехэ аюул тохёолдуулжа байһан американ захиргаанай дай жүрөөдэһэн хараа

ень сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэнэ.

Нүхэдтэеэ хамта Ленродой үйлсын 25-дахи гэрэй зургаадахи дабхарта гарабабди. Финн болон гадаадын журналистнуудта зорюулжа, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет эндэ пресс-конференци үнгэргэжэ байба. Энэ удаада хэблэлэй түлөөлэгшэдтэй уулзалга ВСМ-эй саг үргэлжын секретариадай Хельсинкидэ байрлуулагдаһаар 15 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байгаа. Гэбэшье пресс-конференци дээрэ болоһон хөөрэлдөөн имагтал үнгэрһэн үйлэ хэрэгүүдтэ зорюулагдаа бэшэ. Олохон алдарта хэрэгүүд бэелүүлэгдээ гэжэ тэмдэглэгдэһэн байха юм. ВСМ-эй президент Р. Чандра, вице-президентүүд М. Теодоракис (Греци), Ю. Циранкевич (Польшо), академик Е. М. Примаков (СССР) гэгшэд үгэ абахадаа, мүнөөнэй болон ерээдүйн байдал тухай дэлгэрэнгыгээр хэлээ. Буу зэбсэгүүдые, илангаяа ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үгы хэхын түлөө, буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө элдэб оронуудта боложо байһан олоной хабаадалгатай хүдэлөөнүүд тухай тэдэнэр хөөрэбэ. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолгые зайсуулха, ядерна буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгые болюулха гээшэ эб найрамдалда дуратай олониитын, ушар ёһо ойлгодог политическэ ажал ябуу-

ЭБ НАЙРАМДАЛ ХАНГАХА ХҮСЭЛЭН

1

— КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой Мэдүүлгэ хадаа СССР-эй эб найрамдалта политикын, түби дэлхэй дээрэ бата эб найрамдал хангаха хүсэл эрмэлзэлэйнь үшөө нэгэ гэршэ болоно,— гэжэ Шэнэ һонинной хэблэлэй агентствын корреспондентдэ интервью үгэхэдөө, палестин элитэ поэт ба ниитын ажал ябуулагша Муин Бсису хэлэһэн байгаа.

— Советскэ Союз тэдэнэй найдамтай нүхэр, манай нютаг орондо амгалан тайбан, тогтонижонги байдал хангахые үнэн зүрхэнһөө оролдодог гэжэ Дүтын Зүүн зүгэй арадууд һайн мэдэхэ юм,—гэжэ тэрэ хөөрэбэ.— Тиимэһээ бидэ бүгэдөөрөө шэнэ Мэдүүлгые ехэ урма зоригжолтойгоор, баяртайгаар хүлеэн абаа һэмди. Империализмын хархис хүсэнүүдтэй тэмсэлэй түрүү зэргэдэ палестин арад дабшадаг. Хүнэй газар дайдые булимтаран абаха гэһэн Израилиин эзэрхэг түримхэй политикые анханһаа буруушааһан СССР-эй манда үзүүлдэг туһаламжые бидэ ходо мэдэрдэгбди. Хүшэр хүндэ тэмсэлдэмнай туһалхаар манай үнэн хани хододоо бэлэн байдаг юм.

Мүнөөдэр дэлхэй дээрэ — Африкын урда хубида, Латиин Америкэдэ, Дүтын Зүүн зүгтэ ябуулагдажа байһан империализмда, колониальна гуримда эсэргүү сүлөөрэлгын тэмсэлэй таһаршагүй хубинь болонобди гэжэ бидэ өөһэдыгөө тоолодогбди. Арадуудые эрхэ мэдэлдээ оруулха, өөһэдынгөө политикын ашада туһада хэрэглэхэ гэжэ эрмэлзэдэг империализм манай хамтын дайсан болоно. Тиин хаа хаанагүй манай хамтын хани болохо СССР, бусад социалис оронууд бидэнэй тэмсэлдэ сэгнэшэгүй ехэ туһа хүргэдэг.

Ташкентдэ үнгэрһэн Азиин ба Африкын уран зохёолшодой долоодохи конференцидэ хабаадаад, бусаха замдаа Москвада тогтобо гээшэб. Национальна ба

2

уласхоорондын ехэ эмхинүүдые, хүдэлөөнүүдые түлөөлһэн олон уран зохёолшодтой хөөрэлдэжэ шадагдаа. СССР—хүгжэжэ байгаа оронуудай найдамтай нүхэр мүн гэжэ уран зохёолшод бултадаа нэгэн һаналтай байгаа һэн. Президент Рейганэй шашаг шаляа яряанһаа тад ондоо Ю. В. Андроповой шэнэ Мэдүүлгые үндэрөөр сэгнээ һэн. Совет хүтэлбэрилэгшын Мэдүүлгэ дотор шухала бодолнууд бии. Бодото байдалые хараадаа абажа, совет хүтэлбэрилэгшэ мүнөөдэрэй шухала асуудалнуудта хандана. Москва эб найрамдалые хүсэнэ. Азиин ба Африкын уран зохёолшодой амгалан тайбан байдалда ажаһууха хүсэл эрмэлзэлэй һүлдэ тэмдэг болгон, Узбекистанда, Ферганагай голдо лимоной модо һуулгаа һэмди. Энэ модомнай үндэр баян ургаса үгэжэ, сэнхир-хүхэ огторгой доро хүнүүд үрэ жэмэсыень суглуулжа байг гэжэл юрөөхэ байнаб.

Бата эб найрамдалай түлөө тэмсэхэ гээшэ уран зохёолшодой гол зорилгонуудай нэгэниинь мүн. Хаа хаанагүй дайнай хүсэнүүдэй эдэбхижэжэ байһан мүнөө үедэ үйлэ хэрэгүүдэй хажуу талада байжа болохогүй. Хүн хадаа манай зохёол бүтээлнүүдэй гол темэнь болоно. Мүнөө эб найрамдалай хүсэнүүдэй дайнай хүсэнүүдые хэр илажа шадаһанһаань хүнэй ами наһанай үргэлжэлхэ, соёл болбосоролойнь бии байлга дулдыдаха байна бшуу. Тиимэһээ бүхы үнэн сэхэ хүнүүд нэгэдэхэ, зэргэнүүдээ бэхижүүлхэ зэргэтэй. Уран зохёолшод, поэдүүд эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй темэдэ зохёолнуудаа зорюулха ёһотой. Эхэ орондоо бусахадаа, СССР-тэ хараһан үзэһэн юумэн тухайдаа; совет хүнүүдэй амгалан тайбан байдалда ажаһууха эрмэлзэл тухай, совет гадаадын политикын эб найрамдалта шэнжэ тухай арад зондоо хөөрэжэ үгэхэбди гэжэ Ташкентдэ бидэ хэлсээ һэмди.

А. ПРАВОВ,
АПН-эй корр.

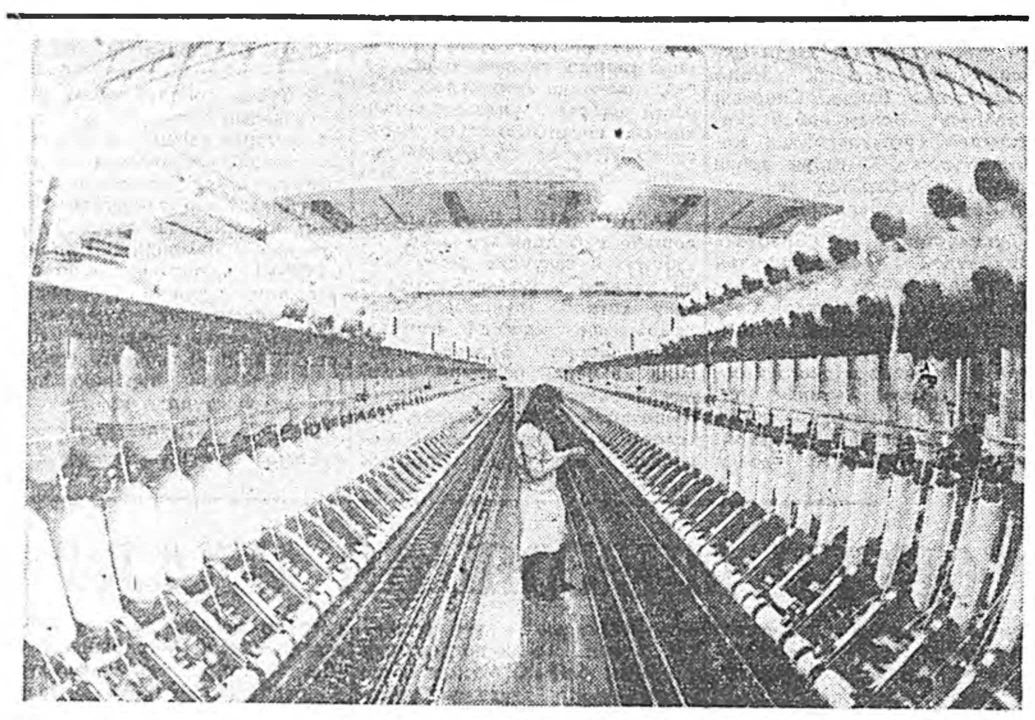

НРК. Кампучиин Арадай Республикын Кампонгчам провинцидахи бүд нэхэлгын фабрика орон дотороо эгээл ехэ предприятинуудай нэгэниинь болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фабрикын цехүүдэй нэгэн соо.

ТАСС-ай фотохронико.

ЯЛАЛТЫЕ МАГТАН ДУУЛАГША

Польшын арадай сэрэгүүдэй 40 жэлэй ойе угтуулан, Рязань хотодо поляк-совет сэрэгшэдэй хани нүхэсэлдэ зорюулагдаһан хүшөө нээгдэбэ. Поляк скульптор, профессор, соёлой талаар Национальна соведэй гэшүүн Бронислав Хромы хүшөөгэй автор юм. Тэрэнэй олон тоото хүшөөнүүд болон скульптуранууд Польшын олохон городуудай үйлсэ гудамжануудые, сэсэрлигүүдые шэмэглэдэг. Харин тэрэнэй бүтээһэн медальнууд эгээл шухала үйлэ хэрэгүүдые мүнхэлдэг байна. Польшын ба уласхоорондын уран һайханай конкурснуудта олохон бүтээлнүүдтэнь шангууд олгогдоһон байха юм.

—Һаяхан Москваһаа бусажа ерээд, мүнөө Рязань ошохые түхеэржэ байнаб. Хүшөө бодхоохо хүдэлмэриие хиналта дороо абаха һанаатайб. Совет ниислэлдэхи Соёлой министерствэдэ минии проектээр хүшөө бодхоожо байһан предприятинуудай түлөөлэгшэдэй суглаа хээ һэмди. Ленинградай «Монументскульптура» гэжэ шудхалгын заводой, тэрэшэлэн Минск ба Москва хотонуудай заводуудай коллективүүдтэ онсо ехэ талархалаа мэдүүлхэ байнаб. Ленинградай предприятиин түлөөлэгшэд Краков ерэжэ, проекттэй танилсахадаа, энээнэй урда үшөө ушараагүй хүндэ шэгнүүртэй хүшөө байна гэжэ айһан юм. Гэбэшье тэдэнэр проектээр һонирхоо һэн. Совет мэргэжэлтэд манай хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдөөд, энэ даабариие дүүргэжэ шадахабди гэжэ найдуулаа һэн.

—Юундэ имагтал энэ темэ Таниие, скульптор хүниие, һонирхуулна гээшэб?

—Дайнай ба патриотическа темээр ехэтэ һонирходог хүм. Дайн тухай би мартагшагүйб. Тэдышье энэ темэ үргэн олониитэдэ дүтэ гээшэ бээз. Асуудалдатнай иимэл харюу үгэхэ байнаб. Гансал полководецуудые бэшэ, мүн дайнай хүшэр хүндэ бэрхэшээлнүүдые гол түлэб дабажа гарадаг солдадуудые бүтээлнүүдтээ харуулхые оролдогшоб. Рязаньда бодхоогдоһон хүшөөгэй проект дээрэ хүдэлхэдөө, энэ темэдэ имагтал иигэжэ хандаа һэм: «Катюшын» гал, бургэд ба ододой зураатай каскануудтай дүрбэн солдат зэргэлээд гүйжэ ябаһаар харуулагдана. Энэ хүшөө бронзоор шудхагдаа, 30 метр үндэр, 12 метр үргэн юм. Солдадууд 3,4 метр үндэртэй.

—Иимэ хүшөө бодхоохо үүсхэл хэн гаргаһан байгаа гээшэб?

—Энэ хэмжээ ябуулгада мүнгэ һомолжо байһан СССР-эй Соёлой министерство. Иимэ хүшөөгэй эрхим проектын түлөө конкурсдо дуратайгаар хабаадаа һэм. Долоон арга вариант жюридэ дурадхаһан байгааб. Ока мүрэн дээрэхи хотын сэсэрлигтэ, Т. Костюшкын нэрэмжэтэ ябаган сэрэгшэдэй польско нэгэдэхи дивизиин бүридхэгдэһэн Сельце-Лениногой түбтэ мэтэ мододой дунда хүшөө бодхоогдоо. Тиихэдэ анхармаар үшөө нэгэ зүйл бии: хүшөөгэй нээгдэһэн үдэртэ эндэхи аллейдэ 40 хуһад һуулгагдаба. Тэдэнэй хориниинь Польшоһоо абаашагдаа.

—Ойрын сагта зохёохы ямар түсэбүүдтэй гээшэбта?

— Поморскдохи газар хүреэсүмэ сохиһон Баатарнуудта табигдаха хүшөөгэй эрхим проектын конкурсдо би илажа гараа хүм. 1945 оной үбэл энэ ехэ байлдаанай үедэ 20 мянган поляк солдат алуулһан, шархатаһан юм. Шадаал һаа түргөөр энэ хүдэлмэреэ бэелүүлжэ эхилхэ һанаатайб. Зохёохы ябуулгадаа шэн зоригой, дайшалхы хани нүхэсэлэй, илалтын темэдэ үшөө нэгэнтэ бэшэ хандахаб гэжэ һананаб.

Т. КВАСЬНЕВСКАЯ,
поляк журналистка.
(Интерпресс—АПН).

ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН СЕССИ

ООН-ой Генеральна Ас… комитедтэ боложо … хабаадагшад газар колониализмые үндэ… һаад тойбо татадаг …нуудай ажал ябуул… шухала гэжэ мэдүүлнэ. …ууд ба арадуудта бэеэ …охо тухай декларатранснациональна кор…) хангалтагүй муу…даг тухай асуудалые …нэ.

…арлалта мүлжэлгэ до…айда дэлхэй дээрэ ба…энэй эгээл ехэнүү… Микронези болоно. Зү…е үлеөхэ гээшэ импе…й экономическа, сэрэ…ала туһада харюусана.

Ушарынь юуб гэхэдэ, хайра гамгүйгөөр дарлан мүлжэһэн дээрэһээ тэдэнэр түйлай ехэ ашаг олзо абана гэжэ Индиин түлөөлэгшэ Дж. Сингх мэдүүлбэ.

Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин баримта мэдээнүүдэй ёһоор, капиталис оронууд колониальна газар дайда дээрэһээ хэдэн миллиард доллароой ашаг олзо абана, тиихэдээ олон миллион хүнүүдые үгытэй ядуу, үлэсхэлэн хооһон байдалтай болгоно гэжэ Эфиопиин түлөөлэгшэ Алемайеху Сейфу тэмдэглээ.

Колониализмые усадхан зайсуулжа, арад түмэниие дарлалта мүлжэлгэ дороһоо гаргахын тула ООН шухала хэмжээнүүдые абаха ёһотой гэжэ совет делегаци тоолоно, гээд Молдавиин гадаадын хэрэгүүдэй министр П. В. Комендант хэлэһэн байна.

Т. ЖИВКОВЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

СОФИ. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө, эб найрамдалай ба буу зэбсэгүүдые хуряахын, арадуудай хоорондо үгэеэ ойлголсохын, харилсаа холбоо тогтоохын түлөө тэмсэлдэ социалис Болгари саашадаашье хубитаяа оруулха байна. СССР болон бусад социалис хани нэгэдэлтэ оронуудтай аха дүү ёһоной хани барисаагаа, али бүхы харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ гээшэ тэрэнэй гадаадын политическэ ажал ябуулгын гол шэглэл болоно гэжэ БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков Болгариин гүрэнэй байгуулагдаһаар 1300 жэлэй ойе һайндэрлэхэ ниитэ арадай ойн баярай комитедэй түгэсхэлэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

Ойн баярые һайндэрлэлгэ Болгарида ажалай ба политическэ ехэ үүсхэл эдэбхи дэлгэрүүлһэн байна. Тэрэ арадай үзэл сурталай-политическэ эбдэршэгүй бата нэгэдэлэй, Болгариин Коммунис партиие тэдэнэй нягтаар тойрон жагсалгын шэнэ гэршэ жэшээ болоо гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

ШИИДХЭБЭРИНҮҮД АБТАБА

ГАВАНА. Холбоото Штадуудай болон Латиин Америкын оронуудай хоорондохи харилсаа холбоон улам түгшүүрилтэй болоно. «США-гай болон Латиин Америкын хоорондохи хёмороо зүришэлдөөнүүд» гэһэн темээр Кубын ниислэл хотодо боложо дүүрэһэн уласхоорондын теоретическэ конференциин шиидхэбэринүүд дотор иимэ тобшолол хэгдэнэ.

Куба, Никарагуа болон энэ түбиин бусад оронуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүд тушаа Рейганэй захиргаанай бэелүүлжэ байдаг эзэрхэг түримхэй политикые конференцидэ хабаадагшад нэгэн һаналтайгаар буруушааба.

Парагвайн Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь А. Майданые дары сүлөөлхэ эрилтэ конференцидэ хабаадагшад тусхай тогтоол абаба.

Кубын Компартиин ЦК-тай хамта «Проблемы мира и социализма» гэжэ журналай эмхидхэһэн хуралдаанай хүдэлмэридэ 70 гаран Коммунис партиин түлөөлэгшэд хабаадаһан байна.

«ПАТРИОТИЗМ» ТУХАЙ ЭГДЭН ЭБ?

ха гээшэ «патриотическа уялга» гэжэ тоологдодог бэлэй. Аденауэрэй ба Эрхардын правительство толгойлдог байхада, транспортын министр ходо ябаһан Зеебом «судетскэ немецүүдэй» уулзалга дээрэ иигэжэ хэлэһэн гэхэ: «Одер, Нейссе мүрэнүүдэй саада тээхи газарые тоохоёо болихонь гэжэ Чехословаки, Польшо ба Советскэ Союз найдаха ёһогүй. Газар дайдын талаар манай эрилтэнүүд Одер—Нейссе мүрэнүүдһээ һураггүй саашаа байха».

Мүнөө үедэ Федеративна республикада Г. Хупка, Г. Чай болон «үлдүүлэн намнуулагшадай» бусад удамаршадые «патриодууд» гэжэ харуулхые оролдодог байна. Гэбэшье хүнэй газар дайда эзэлхые, мүнөө байгаашаа хилэнүүдые хубилгахые шунахайрдаг байһаниинь тэдэнэрэй бүхы патриотизм болоно бшуу. Европын, тобшолбол, Федеративна республикын мүнөөнэй хилэнүүд тэдэнэй һанаанда таарадаггүй байна. 50-лад, 60-аад онуудта Аденауэр, Зеебом, фон Хассель болон бусад гүрэнэй хилэнүүд тушаа баһал һанаата болодог байһан гэхэ. Мүнөө жэлдэ Ганноверто үнгэрһэн «Силезиин немецүүдэй» ээлжээтэ суглаанай «Эхэ оромнай — Силези, Эсэгэ оромнай—Германи» гэһэн уряае ондоогоор юун гэжэ ойлгохо бши?

Нютагай түлөөлэгшэдые нэгэдүүлдэг тус эмхиин түрүүлэгшэ, бундестагай депутат Г. Хупка бүришье убайгүйгөөр иигэжэ хэлэһэн байна: «Силези ошохо замаар дабшанабди гэжэ өөһэдынгөө жагсаалаар харуулха хүсэлтэйбди». Социалис оронуудта «политическэ хубилалтануудые» хүүлэхын тула экономическа хашалта харшалалта хэрэглэхые тэрэ дурадхаа һэн.

«Үлдүүлэн намнуулагшадай» бусадшье удамаршад иимэрхүү бодолнуудые хэлэһэн юм.

Дайнай һүүлээрхи Европын хилэнүүдэй ойроо хүртэшэгүй байлгые гүйсэд тодорхойлһон Хельсинкидэхи зүблөөнэй түгэсхэлэй актда ФРГ-гэй түлөөлэгшэдшье гараа табинхай.

Дайнай һүүлээрхи хилэнүүдые шалгажа хубилгаха эрилтэ табихадаа, «Германиин 1937 оной хилэнүүдые һэргээхые» оролдохолоо, Г. Хупка, Г. Чай болон бусад манай түби дээрэхи политическэ байдалые гансал муудхаана бэшэ, харин үһоогөө абалгые гүрэнэй политикада дэбжүүлхые оролдоно бшуу.

«Германиин рейхэй хилэнүүдые 1937 оной хёор болгохо» гээшэ үһөө хяһаа нэхэгшэдэй нютагай эмхинүүдэй ёһотой зорилго болоно. Энэнь бэелүүлмээр бэшэ зорилго гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Е. БОВКУН,
(АПН).

НАТО БОЛОН ЯПОН

Мэргэжэлтын һанамжа

Һүүлэй жэлнүүдтэ НАТО-гай оронууд Холбоото Штадуудые даган дууряажа, уласхоорондын байдалые улам орёо түгшүүрилтэй болгохын тула ехэ юумэ хэһэн байна. Өөһэдөөшье бодоод үзэгты: Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай эб найрамдалта бүтэмжэтэй һайн бүхы дурадхалнууд буруушаагдаһан гэхэ гү, али ямаршье харюугүй үлэһэн байха юм. Эдэ бүгэдые дэмжэхын орондо Вашингтон сэрэгэй хүсэеэ үргэдхэхэ удаан болзорой үргэн ехэ программаяа бэелүүлжэ захалба: «МХ», «Першинг-2» түхэлэй ракетэнүүд эршэмтэйгээр бүтээгдэнэ, түрүүлэн добтолго хэхын тула «Миджитмен» түхэлэй шэнэ ракетэнүүд гаргагдахаар бэлдэгдэжэ байна. «Стелс» түхэлэй шэнэ бомбардировщигууд зохёогдоно, «Огайо» гэжэ атомна мантан томо онгосонууд шэнэдхэн хубилгагдана, нейтронно бомбонууд, химическэ бинарна һомо хэрэгсэлнүүд үйлэдбэрилэн гаргагдана, лазерна буу зэбсэгүүд, замбуулинай сэрэгэй түхеэрэлгэнүүд туршагдана...

Үхэлэй аюул үүдхэдэг буу зэбсэгүүд үргэнөөр бүтээн гаргагдажа байна. Социализмһаа сэрэгэй булюу хүсэтэй боложо, тэдэнэртэ өөһэдынгөө дура хүсэлэнгые элирхэйлэн мэдүүлхэ гэһэн зорилго табигдана бшуу. «МХ» түхэлэй ракетэнүүдые бүтээн гаргалгын программые һайшааха талаар июлиин һүүл багта үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ американ президент үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ тэмдэглээ һэн: «Эдэ ракетэнүүд мүнөөнэй дэлхэй дээрэ Америкын зонхилхы үүргые улам дээшэлүүлхэ зорилготой. США-гай хүсэн түгэс болохо бүри эб найрамдал улам бата бэхи болохо байна. Энээн тухайда бурханда зальбарна һүзэглэнэ гээшэбди». Бүмбэрсэг дэлхэйе һүрөөтэ дайнай аюул руу түлхижэ байһан буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые үргэдхэжэ, дайнай хёмороо зүришэлдөөе үргэдхэхэ гэһэн хараа шэглэлэй бэелүүлэгдэжэ эхилһэниинь ойлгосотой юм ааб даа.

Һүүлэй үедэ иимэ оршон байдалда американ империализмын үргэн ехэ стратегиин үшөө нэгэ зүйл улам тодоор харагдажа захалба. Булимтархы һанаашалгануудаа нюдаггүй эзэрхэг түримхэй сэрэгэй бүлэглэлдэ— НАТО-да Япониие шадаал һаа батаар ниилүүлэн холбохо гэһэн хүсэл эрмэлзэл тухай эндэ хэлэгдэнэ. Энэ аюулта һанаашалгануудыень премьер-министр Накасонэ түрүүтэй Японой мүнөөнэй хүтэлбэри һайнаар «ойлгоно» гэжэ нэрлэхэ хэрэгтэй. Японда, бүхы эб найрамдалда тон аюултай юумэнэй һүжэрөөн дэбэргэгдэжэ байһан тухай Японой премьерэй һүүлэй үедэ хэлэһэн үгэнүүд, хэһэн хэрэгүүд элирхэйлэн харуулна.

Нэгэдэхеэр, бүхы дэлхэйе мэдэлдээ абаха, зонхилхо гэһэн Вашингтоной һанаашалгануудые бүрин хүсэдөөр дэмжэжэ байһанаа Японой удамаршад мэдүүлнэ. НАТО-гай аша туһада Япониие «шэнгээгдэхэгүй авианосец» болгохые Накасонэ капиталис ехэ ехэ гүрэнүүдэй толгойлогшонорой Вильямсбергдэ болоһон уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ найдуулһан байгаа. Энээнэй һүүлээр уданшьегүй Хойто Атлантическэ ассамблейн делегациин ба Японой талын хоорондохи уулзалга Токиодо болобо. «НАТО-гай ба Японой аша туһые хамгаалгын» хэрэгтэ хүсэлэл оролдолгонуудаа залан хүтэлбэрилхэ асуудалые тэдэнэр зүбшэн хэлсээ һэн. Богонихон болзор соо Баруун Германиин, Англиин ба Франциин делегацинууд Японда ерэжэ, «совет аюулда» эсэргүү хамтынгаа ябуулгануудые тааралдуулан табиха тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэбэ. Тиигэжэ Япониие НАТО-гай хараа шэглэлдэ оруулха гэһэн ябуулга эхилэгдэһэн байгаа. Япон хадаа НАТО-гай тусхайта бэшэ, Ази түбидэхи гэшүүниинь болгогдобо бшуу.

Хоёрдохёор, мүнөө Токиодо сэрэгэй хүсэеэ үргэдхэхэ тухай хөөрэлдөөн таһалдахаяа болинхой. Гансал үнгэрһэн финансын жэлдэ сэрэгэй гаргашанууд 7,7 процентээр ургаһан байгаа. Энэ жэлдэ мүн лэ эды шэнээнээр дээшэлхэ зэргэтэй. Энэ хадаа 1983—1987 онуудта хараалагдаһан табан жэлэй түсэбые бэелүүлжэ эхилһэн ябадал болоно. Эдэ жэлнүүдтэ Япон сэрэгэй талаараа эгээл хүсэ ехэтэй гүрэнүүдэй нэгэниинь болохо ёһотой. Табан жэл соо буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгада 16 триллионһоо дээшэ иен гаргашалагдахаар түсэблэгдэнхэй.

Гурбадахяар, социализмһаа булюу хүсэтэй болохые эрмэлзэхэдээ, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүдые гансал Баруун Европодо бэшэ, харин Зүүн Азиһаа СССР тээшэ шэглүүлжэ тодхон табихые США-гай һанаашалжа байһан тухай Токиодо олоной дунда хэлэгдэнэгүй. Тиигэшье һаань, тэндэ энээн тухай һайн ойлгоно. Сэхыень хэлэхэдэ, Японой мүнөөнэй удамаршад энэ аюулта хараа шэглэлыень дэмжэнэ. Советскэ Союзда эсэргүү ябуулгануудаа үргэдхэхэдөө, США-тай, Баруун Европын оронуудтай худалдаа наймаанай-экономическа олон тоото хёмороо зүришэлдөөнгөө гуримшуулан һайжаруулжа болохобди гэжэ һанана.

Юрэдөө, Хиросима болон Нагасакидахи атомна уршаг тодхор имагтал манай орондо болоһон, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ түрүүшын атомна бомбонуудые хаяха гэһэн захиралта үгэһэн хүнүүд Сагаан байшан соо байһан юм гэжэ Японой заримашуул мартажа байна хэбэртэй.

Генерал-лейтенант Дм. ВОЛКОГОНОВ, философиин эрдэмэй доктор, профессор.

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

ТҮГНЫН ПАРТИЗАН ЦЫБИК-ДОРЖО БУДАЕВ

Агууехэ Октябриин революциин сууряанай Байгалай үмэнын нютагуудта хүрэжэ ерэхэдэ, шэнэ сагай наранай хэтэдээ мандаһые жиирэй малша буряадуудай бултанайнь ганцата ойлгоогүйнь гайхалтай бэшэ ааб даа. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр али бухы талаараа гээгдэнги, политическэ хүгжэлтэ багатай байгаа бшуу. Зүгөөр «Аврорын» дохеогой гүнзэгы удха шанартайе социальна ба национальна дарлалтаһаа сүлөөрхэ сагай ерэһые мэдэрэн ойлгоһон үсөөншье һаа, зарим түрүү үзэлтэй хүнүүд бии һэн. Тэдэнэй нэгэн Цыбик-Доржо Будаев байгаа ха юм. Үшөө 1917 оной декабрь һарада түрэл Түгнынгөө талада Совет засаг байгуулсажа, Сутайн сомоной Соведэй түрүүлэгшэ болоһон намтартай.

Цыбик-Доржо Будаев Верхнеудинска округой Хориин дүүмын харьяата Уляангирта мүнөө (Мухар-Шэбэрэй район) гэжэ нютагай үгытэй малшан Бэдма Очировай бүлэ соо 1884 ондо түрөө юм. Тэрэнэй багадань эхэнь наһанһаа нүгшөө һэн. Улаан сурба үхибүүдтэй үлэшэһэн эсэгэнь яаха аргагүйдэхэдөө, тэрэнээ хүүгэдгүй түрэлхидтөө үргэмжэдэ үгэхэ баатай болоо бэлэй. Тиин оройдоол гурба һаратай Цыбик-Доржо Сүхын-Булаг нютагтай эхынгээ дүү, Наһатын Будында хүбүүшэлэгдээ юм.

Дунда шадалтай Наһатын Буда гэдэг тэрэ сагта яһала түрүүшье, ном бэшэгтэйшье хүн байшоо. Һубэлгэн һонор Цыбик-Доржо хүбүүгээ хара багаһаань монгол бэшэгтэ һургажа эхилээ һэн, хожомынь хүршэ тосхондохи ород һургуулида оруулаа бэлэй. Буда Наһатын ород хэлэнэй гүнзэгы удха шанартайе, ород соёлой түрүү байһые һайн ойлгодог һэн. Тэрэнэй холын хараа бодолтой хүн байһые хожомой ажабайдал найдамтайгаар баталаа юм. Барыкино-Ключидэхи һургуулида һураха үедөө Цыбик-Доржо ород хэлэ түгэс һайнаар шудалхаһаа гадна тэндэхи ород үхибүүдээр танил тала болоһон гэшэ. Урагшатай һайн һуралсалаарнь урмашаһан эсэгэнь Цыбик-Доржые Десятниководохи хоёр классай приходско училищида эльгээбэ. Эндэшье хурса хүбүүн бэлиг шадабарияа харуулһан. Шэнэ нүхэдтэй болоһон байха. Тэдэнэй нэгэн—Ваня Ковалевтой—илангаяа дүтэ танилсаһан түүхэтэй. Хожомоо энэ хани нүхэсэлынь Цыбик-Доржо Будаевай ажабайдалда тон ехэ үүргэ дүүргээ һэн. Зүгөөр тус һургуулияа дүүргэнгүй һалаха баатай болоо юм. Ушар юуб гэхэдэ, энэл Десятниководохи һургуулида ородовой управлениин зайһан, үргэһэн эсэгынь дүү Доржо Наһатын гэдэгэй хүбүүн баһал һуралсадаг аад, Цыбик-Доржодо алишье талаараа хүрэдэггүй һэн. Үндэр үг гарбалтай, ноёной хүбүүнэй хажууда үргэмэл Цыбик-Доржо Будаевай иимэ онсо һайнаар һураһан ушар, зайһан Доржо Наһатын гэдэгэй һанаанда яашье таараагүй бшуу. Тиимэһээ хүбүүгээ һургуулиһаань болюула гэһэн эрилтэ эсэгынь урда зайһан табиһан юм. Яахашье аргагүйдэхэдөө, Буда Наһатын үргэмэл хүбүүгээ гэртээ абаашаа ха юм. Иигэжэл амжалтатай һайнаар эхилһэн һуралсалынь гэнтэ түгэсөө һэн.

Эдир залуу наһандаа Цыбик-Доржо Будаев буряад зоной национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй гэршэ болоһон, Ехэ-Куналейн, Десятниковай, Гарбагатайн ород таряашадай буһалгаае хоёр нюдөөрөө хараһан байна. Ородой түрүүшын революци Ц-Д. Будаевай ухаан бодолой хүгжэлтэдэ, ангиин тэмсэлэй мэдэрэлтэй бололгодо айхабтар ехэ нүлөө үзүүлээ бшуу. 1905 оной революцида хабаадаһан, эдир багынгаа нүхэр Иван Львович Ковалевтой, Барыкино-Ключи болон Десятниково һууринуудай ородуудтай харилсаһаа, хаанта хархис сагта эсэргүүсэн бодоһон хүдэлмэришэд ба таряашадай революционно тэмсэлэй бодото удха шанарые һайн ойлгожо абаһан байна.

1913 онһоо КПСС-эй гэшүүн мүнөөхил нүхэр И. Л. Ковалевын түби дээрэ болоожо байһан үйлэ хэрэгүүдые зүбөөр ухамайлан ойлгохо, тэдээндэ зүб сэгнэлтэ үгэхэ алхамдань ехэ нүлөө үзүүлдэг һэн. Тэрэнэйл ашаар ажалша буряад зон лама, ноёд, баяшуулай дарлалтаһаа сүлөөрхын түлөө юрын ород зонтой сүг хамта тэмсэхэ ёһотой гэжэ эсэслэн мэдэрээ юм. Эсэхэ сусахые мэдэдэггүй, хүнөөр танилсажа ядадаггүй Цыбик-Доржо бухы ойлгоһон, дууляһан зүйлөө Түгнын голдо ажаһуудаг бухы хүн зондо хөөрэдэг байгаа бшуу. Тиин ажалша зоной дунда илангаяа ехэ хүндэтэй болоһон гэшэ.

Эгээл энэ үедэ Февралиин буржуазно-демократическа революци илажа, хаанта засаг унагаагдаа гэһэн баярта мэдээн Сутайн сомондо тэрэл оной декабрь һарада ерээд, Агуухэ Октябриин революциин илаһанай һүүлдэ үнишье болонгүй, Соведүүд бии болоһон түүхэтэй. Энэ хэрэгые үүсхэн хүтэлбэрилһэн Цыбик-Доржо Будаев сомоной управлениин түрүүлэгшээр һунгагдаһан юм. Түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, Ц-Д. Будаев сомонойнгоо харьяата хүн зониие Совет гүрэнэй гаргаһан гол документнүүдтэй, тэрэ тоодо «Россин арадуудай эрхэ түлөөлэлгын декларацитайе» танилсуулһан байна. Совет засагай урдаа табиһан зорилгонууд тухай үргэн ниитэ хүн зондо тодорхой һонороор хөөрэжэ үгэдэг һэн. Тиимэһээл Түгнын голой буряадууд али бухы хэрэгүүдтэ Совет гүрэнэй тала харадаг, үхэлтэ тэмсэл эрхилһэн большевигүүдтэ шадалаараа туһалдаг байгаа бшуу. Нэгэ жэшээ эндэ дурдая. 1917—1918 онуудай үеэр эдеэ хоолоор хүн зониие хангалгын асуудал илангаяа хурсаар табигдажа эхилээ юм. Энэл үедэ Түгнын голой буряад малшад, ород таряашад Улаан гвардиие эдеэ хоолоор тэдхэжэ эхилһэн гэшэ. «Буряад ажалшад большевик ёһоор, аха дүүгэй зангаар Улаан гвардида айхабтар ехэ туһаламжа хүргэдэг бэлэй»,—гэжэ Байгал шадарай нютагуудта хүдөө ажахын продукци бэлэдхэхэ хэрэгэй түлөө, Соведүүдэй урда харюусалгатай байһан большевик И. Л. Ковалев хожомынь онсолон тэмдэглээ һэн.

1918 оной зун сагаан чехүүдэй болон хариин ээмдэгшэдэй добтолходо, Совет засаг саг зуура манай хизаарта унагаагдаа гэшэ һааб даа. Энэл үедэ ёһотой большевик үзэлтэй, Цыбик-Доржо Будаев бэеэ далдалан нюуха ушартай болоо һэн. Нюдарган баяшуулай, ламанарай идхалгаар атаман Семеновой хүлһэншэд 1919 оной июнь соо тэрэниие барижа хааһан, мэдээгээ алдатарнь сохёод, ээзгүй хооһон талада хаяжархиһан байна. Талаан боложо тэрээн хударнь ябаһан партизанууд Будаевые оложо, үхэлһөө абарһан юм. Удангүй Цыбик-Доржо Будаев дахинаа баригдажа, улаан партизануудай тагнуулшан гээшэ гэжэ гэмнэгдээд, Петровско завод абаашагдажа буудуулан алуулхаар шиидхэгдээ бэлэй. Теэд буудажа алахаяа абаашажа ябахадань, зоримгойшье, хатуу зүрхэтэйшье энэ хүн тэрьелжэ үгы болоод, Барыкино-Ключи һуурин шадар хоргодобо. Гэр булынхидыеньшье семеновецүүд һайн шуугаулһан, алаха хюдахамнай гэжэ айлгаһан байха. Зүгөөр эрэлхэг большевик зоригоо мүхөөгүй. Тэрэ Барыкино-Ключиин партизануудтай хамтаржа, тэмсэлээ үргэлжэлүүлээ, Байгал шадарай нютагуудта ажаһуудаг буряад зониие партизануудай хүдэлөөндэ хабаадахые уряалха уялгатай агитаторай үүргэ дүүргэдэг һэн.

Эдэ тон харюусалгатайшье аюултайшье даабаринуудаа Цыбик-Доржо Будаев ехэл шадамар бэрхээр бэелүүлдэг байгаа. Хожомынь тэрэнэй нүхэр улаан партизан А. К. Покацкий иигэжэ хөөрэһэн юм: «Дайшалхы даабарияа дүүргэхэеэ зориходоо, Будаев юунһээшье айдаггүй бэлэй. Манай партийна суглаанда урихада, һүнишье, үдэршье һаань, хамаагүй Барыкино-Ключи саг соогоо ерээд лэ байгша һэн. Хүнүүдээр хөөрэлдэхэдөө, үгөө ойлгуулхадаа онсо шадабаритай энэ хүн буряад дэгэлээ үмдөөд семеновецүүдай хажуугааршье гарахадаа, ямаршье һэжэг түрүүлдэггүй юм һэн».

Буряад орондо сагаантанай засаг түрые унагааха зорилготой зэбсэгтэ восстани РКП(б)-гэй Прибайкалиин подпольно комитедэй хүтэлбэри доро бэлдэгдэжэ эхилһэн түүхэтэй. Таряашадай восстани, партизан отрядуудай добтолгонуудые хүтэлбэрилхэ зорилгоор И. Ковалев, Е. Лебедев, Д. Смолин болон С. Широких-Полянский гэгшэдһээ бүридэһэн, Главна сэрэгэй-революционно штаб байгуулагдаһан юм. Эгээл энэ үедэ Цыбик-Доржо Будаев буряад зоной дунда совет засагай органуудые байгуулха гэһэн тодорхой даабари абаһан байна. Эсэхэ сусахые мэдэнгүй Будаев буряад һуурин нютагуудаар гүйлгэдэг, суглаан болон митингнүүдые зарлажа, тэдээн дээрэһээ Совет засагай ашаа туһын али тухай ехэ байһан тухай дүлэтэ үгэнүүдые хэлэдэг һэн. Түгнын голой, Элхиин, Бэшүүрэй буряад зон тэрэ сагһаа хойшо Совет засагай эхилһэн бухы хэмжээ ябуулгануудые сүм дэмжэдэг болоһон юм.

Энэ бүгэдэһөө тобшолходо, тэрэ холын граждан дайнай дүлэтэ жэлнүүдтэ Цыбик-Доржо Будаев Прибайкалиин сэрэгэй-революционно штабай даабариие амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаһан, буряад нютагуудта Совет засагай органуудые байгуулгада горитой хубитаяа оруулһан байна бшуу. Мүн ород таряашад ба буряад малшадай хоорондохи хани харилсаае бэхижүүлхэ талаар ехэ юумэ хэһэниинь арсашагүйл.

Сагаантаниие Буряад оронной газар дайдаһаа һүнөөн үлдэһэнэй удаа Цыбик-Доржи Будаев Батанай-Харганаагай хушуунай ревкомой түрүүлэгшын орлогшоор томилогдоод, засагай шэнэ органуудые бэхижүүлхэ хэрэгтэ бухы хүсэ шадалаа зорюулһан байна.

Ц-Д. Будаев 1920 ондо РКП(б)-гэй гэшүүн болобо.

1924—1929 онуудай туршада тэрэ Суулгын сомоной Соведэй түрүүлэгшын тушаалда ажаллаа.

1930 ондо ТОЗ, колхоз, коммунануудые эмхидхэхэ зорилгоор айхабтар эдэбхитэйгээр ажаллаба. Һүүлдэнь дахинаа Суулгын, удаань Сагаан-Шулуутайн сомоной Соведүүдэй түрүүлэгшын тушаалда дэбжүүлэгдээд, нюдарган баяшуултай эсэшэ сусашагүй тэмсэл хэһэн намтартай. Ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг Цыбик-Доржо Будаев эдэ жэлнүүдтэ өөрынгөө эрдэм мэдэсые дээшэлүүлхэ талаар нилээд оролдолго гаргаһан юм. Байгал шадар партизан хүдэлөөнэй эхилһээр 12 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан Мухар-Шэбэртэ боложо, тэрээн дээрэ Цыбик-Доржо Будаевта Хүндэлэлэй грамота, хүдэлмэришэнэй костюм барюулагдаа бэлэй. Харюугай үгэ хэлэхэдээ, хуушанай партизан иигэжэ тэмдэглээ һэн: «12 жэлэй туршада түйлаһан амжалтамнай ехэ. Хүдөө ажахыгаа хамтын хүсөөр хүгжөөхэ байнабди. Суулгын сомоной Соведэй харьяата хүн зоной 96 процентнь колхоздо һайн дураараа оронхой. Манай гол зорилго хадаа нюдарган баяшуулые усадхан үгы хэжэ, табан жэлэйнгээ түсэбые 4 жэл соо дүүргэлтэ мүн болоно».

...Суулгын дунда һургуулиин газаа сэнхир тэнгэри өөдэ шэглэһэн шобхо оройтой хүшөө холоһоо сайран харагдадаг. Тэрэнэй нюур талада залаатай буряад малгай үмдэһэн хүнэй барельеф харагдаха. Тэрэмнай Цыбик-Доржо Будаев гээшэ. Хүшөөгэй табсангууд дээрэ талын сэсэгүүдэй баглаанууд хоншуугаар анхилан хэбтэдэг. Нютагайнь һургуулиин улаан галстугта эдир үетэн иигэжэ үбгэн партизанай дурасхаалые хүндэлнэ бшуу. Тиигээдшье ёһотой большевик, эрэлхэг зоригтой партизан, социалис общество байгуулхын түлөө дүлэтэ тэмсэлшэ Цыбик-Доржи Будаевай гайхамшагта ажабайдал тэдээндэ, пионернүүдтэ ерээдүйнь ехэ замай жэшээ болохо байһаниинь дамжаггүй.

Н. ЕГУНОВ,
түүхын эрдэмэй доктор, БГПИ-гэй профессор.

ХҮДЭЛМЭРИШЭН НЭРЭНЬ ХҮНДЭТЭЙЛ

Хэжэнгэ тосхондохи 10-дахи СПТУ оёдолшон, эдеэ хоолой магазинай наймаалагша, 3-дахи классай тракторист-машинист, хонишон-механизаторые бэлдэдэг юм. Энэ училищиие дүүргэгшэдтэй районоймнай һуурин, тосхон бүхэндэ уулзаха байхат. Мүнөө жэлдэ нэгэ бүлэг залуушуул ажалай мэргэжэлтэй боложо, училищияа дүүргэхэдэнь, тэдэнэй орондо 1-дэхи курсада шэнэ бүлэг һурагшад абтаба. Энэ ушараар «Хүдэлмэришэн нэрэнь хүндэтэйл» гэжэ нэрлэгдэһэн баярай үдэшэ болобо.

Һуралсал-хүмүүжүүлгын талаар училищиин директорэй орлогшо В. Б. Одоев үгэ хэлэхэдээ, эндэ олгуулдаг мэргэжэлнүүдэй хүдөө нютагта ехэ шухала байһан ушарые онсолон тэмдэглээ. Училищиин директор Д. Б. Рыбдылов 4-дэхи курсынхидта училищи дүүргэһэн тухайнь үнэмшэлгэ, харин мүнөө жэлдэ һурахаяа ерэгшэдтэ һурагшын биледүүдые баяр баясхалангай оршон байдалда барюулаа. Училищияа дүүргэгшэ залуушуул эсэгэ, аханарайнгаа, ажалай ёһо заншалые улам арьбадхажа, хүдэлмэришэн ангиин түрүү зэргэдэ дабшаха хүсэлтэй байһан тухайгаа мэдүүлбэ.

Б. ЛАЙДАПОВ,
Хэжэнгэ.

ДҮЙ ДҮРШЭЛӨӨ АНДАЛДАБА

СССР-эй Географическа обществын областной отделениин түрүүлэгшын орлогшо, Харьковска университедэй физическэ географиин кафедрые даагша А. Д. Бабич түрүүтэй Харьковай бүлэг географуудтай уулзалга СССР-эй Географическа обществын Буряадай филиалда болобо.

СССР-эй Географическа обществын зургаадахи съездын шиидхэбэринүүдэй ёһоор Буряадай филиалай болон Харьковай отделениин научно-эмхидхэлэй, хэблэлэй ажал ябуулгые, эрдэм дэлгэрүүлгын хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха тухай хөөрэлдөөн үнгэрбэ.

СССР-эй Географическа обществын Буряадай филиалай Президиумэй түрүүлэгшэ, биологиин эрдэмэй кандидат В. Н. Прокопьев, обществын эрдэмтэ секретарь Э. Ц. Елбаева, бусад эдэбхитэд болон Харьковһаа ерэһэн айлшад хоорондоо дүй дүршэлөө андалдаба. Һүүлээрнь Харьковай географууд Буряад ороной зэндэмэни — Байгал далай ошожо хараба, мүн Улаан-Үдын байгаалиин болон этнографическа музейнүүдтэй танилсажа, манай эрдэмтэдтэй, эдэбхитэдтэй һонирхолтой хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлээ.

Б. ЖИГМЫТОВ.

СПОРТ

ТОБШОХОНООР...

БОКС. СССР-эй Кубогта хүртэхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөн Новороссийск хотодо үнгэрэгдэжэ байна. Спортын бүлгэмүүд болон албан зургаануудай суглуулагдамал командануудай 200 гаран арһан бээлэйн шадабаритад энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадана.

«Буревестник» — «Спартак» бүлгэмүүдэй командануудай уулзалгада манай республикын боксернууд рингдэ гаража, тулалдаһан байна. Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлэй инженер-конструктор, спортын мастер Амгалан Бадмаев, Мухар-Шэбэрэй дунда һургуули дүүргээд, Москвагай Бауманай нэрэмжэтэ дээдэ техническэ училищида һуража байһан Игорь Хабаловтай тулалдахадаа, очкогоор диилэбэ. Зүүн Сибириин технологическа институдай студент спортын мастер Юрий Мангатаев рингдэ гаража тулалдангүй, илаһанда тоологдоо. Сэрэгэй албатан, уласхоорондын классай спортын мастер Александр Дугаров «Трудай» түлөөлэгшэ Сергей Мясоедовые шүүһэн байна.

БАРИЛДААН. Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Баку хотодо дүүрэбэ. Уласхоорондын классай спортын мастер Борис Будаев Олимпиин нааданай чемпион, спортын габьяата мастер Павел Пинигинтэй барилдахадаа, очкогоор диилдэжэ, бронзо медаляар шагнагдаа. Спортын мастер Илья Гармаев дэлхэйн чемпион Магомед Магомедовтэ диилдэжэ, хоёрдохи һуури эзэлһэн байха юм.

* * *

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар «Буревестник» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө Минск хотодо үнгэрэгдэһэн мүрысөөндэ манай технологическа институдай студентнэр ехэ амжалта түйлаа. Хоёрдохи курсын студент Валерий Балдуев Түбэй соведэй чемпион боложо, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргээ. Тус институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын ахалагша багша, РСФСР-эй габьяата тренер Г. Б. Баймеев тэрэниие һургач хүмүүжүүлдэг юм.

ТЕННИС. «Труд» бүлгэмэй кубогта хүртэхын түлөө столой теннисээр мүрысөөн нарин сэмбын комбинадай спортзал соо үнгэрэгдэбэ. Буряадай багшанарай институдай багша спортын мастерта кандидат А. Мугдуев илажа, кубогта хүртөө. РДЮСШ-гай һурагша В. Буянов хоёрдохи, Буряадай филиалай хүдэлмэрилэгшэ В. Иванов гурбадахи һууринуудые эзэлбэ.

ФУТБОЛ. Клубай командануудай дунда футболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн дүүрэв. Тренер Ю. К. Поздоровкиной һурган һоридог ЛВРЗ-гэй футболистнууд 45 очкотойгоор илаһан байна. 38 очкотой «Забайкалец» хоёрдохи һуури эзэлээ. Прибор бүтээлгын нэгэдэлэй футболистнууд гурбадахи һуурида гараа.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

«КАЙРАТ» ИЛАБА

Алма-Атагай «Кайрадай» футболистнууд ээлжээтэ уулзалгаяа өөһэдынгөө талмай дээрэ үнгэрхэдөө, Москвагай «Локомотивые» 2:1 тоотойгоор шүүжэ, ерэхэ жэлдэ СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө дээдэ лигэдэ наадаха эрхэдэ хүртэбэ. Ахалагша тренер Леонид Остроушкын хүтэлбэри доро һориһон энэ команда 40 уулзалгада 24 илалта түйлаа, 76 бүмбэгэ сохижо оруулаа. Добтологшод Пехлеваниди, Стукашов гэгшэд илангаяа эдэбхи үүсхэлтэйгээр, наадаа гээд тэмдэглэлтэй. (ТАСС).

ОКСЕН МИРЗОЯНАЙ ИЛАЛТА

Хүндэ атлетикээр дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Москвагай «Измайлово» гэжэ спортын ордоной олимпийскэ жабдал дээрэ үнгэрэгдэжэ байна.

Штангистнуудай ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ илажа гарахын тула заабол дэлхэйн рекорднуудые тогтоохо ушар гарадаг болонхой. Октябриин 23-най үдэшэлэн Москвада болоһон мүрысөөндэ энэ ушар дахинаа батадхагдаһан байха юм. 56 килограммай атледүүдэй мүрысөөндэ дэлхэйн табан рекорд тогтоогдоо. Гэбэшье Ереван хотын 22-той атлет Оксен Мирзоян эгээл хүндэ шэгнүүртэй штанга үргэжэ, манай суглуулагдамал командын гэшүүд соонһоо түрүүлэн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Тэрэ түлхин үргэлгөөр (165 килограмм), хоёролжон үргэлгөөр (292,5 килограмм) дэлхэйн шэнэ рекорднуудые тогтоогоо. Эдэ үрэ дүнгүүдэй ямар ехэ байһые ойлгохын тула иимэ тоо баримтануудые харуулжа болоно: Мирзоян урдынгаа амжалтануудые тус тустань 4,5 болон 5 килограммаар үлүүлһэн байгаа. Мүнөө алтан медальнуудта хүртэхын тула иимэ ехэ хүсэлэл оролдолго, эрмэлзэл зориг гаргаха хэрэгтэй болоно бшуу.

Һонирхолтой юумэниинь юуб гэхэдэ, Болгариин эдир атлет Наим Сулейманов тэрээнһээ шанга шалгалта абаһан байна. Һара үнгэрхэдэ эдир болгар хүбүүн 16-тай болохо. Жэл урда тээ тэрэ 14-тэй ябахадаа, эрэшүүлэй дунда дэлхэйн түрүүшын рекорд тогтоожо, спортдо дуратайшуулые гайхуулаа һэмнай.

Энэ болгар һурагша бэлигтэй бэрхэ, бар хүсэтэй, зориг түгэлдэр спортсмен байһанаа харуулаа. Ямар хараа түсэбтэй ерэһэнээ тэрэ абаһаар лэ нүхэдтөө харуулба. Сулейманов 130 килограммай штангые гэнтэ үргэжэ, урагшаа гараһан байна. Тэрэ 160 килограммые түлхин үргэжэ, дүн хэмтэ 290 килограмм абаад, дэлхэйн рекорд тогтообо.

Энэ үрэ дүнгынь тэрээндэ илалта түйлаха этигэл найдал олгоһон байгаа. Ушарынь юуб гэхэдэ, Оксен Мирзоянай бэеын шэгнүүр 50 граммаар хүндэ байба (энэмнай 2—3 балга уһанай хэмжээнтэйл ха юм даа). Эгээл тиимэһээ һүүлшын упражненидэ 5 килограммаар үлүү үргөөг һаа, тэрэ нүхэрөө ахижа гараха байгаа бшуу. Түрүүшынгээ һэдэлгэдэ Мирзоян урагшагүйдэбэ. Зүгөөр удаань энэ шэгнүүрые абажа баярлахын ехээр баярлаба. Хүндэ штангые наяртар табихатайнь сасуу, нэрьемэ альга ташалга зал сооГуур зэдэлшоо.

Дэлхэйн рекорд тогтообошье, Сулейманов мүнгэн, харин ГДР-эй Андреас Летц 280 килограмм үргэжэ, бронзо медаляар шагнагдаһан байна.

Армениин ССР-эй габьяата тренер Ашот Виласян чемпионһоо дутуугүй баяр жаргалтай ябаба. Эчмиадзинска районой Баграмян тосхоной набтархан бэетэй хүбүүнэй тэрэнэй секцидэ ерэжэ, «би хүсэтэй болохо хүсэлэнтэйб» гэжэ хэлэһэн үдэрыень тэрэ һайн һанана. Тиихэдэ Оксен оройдоол 45 килограмм шэгнүүртэй байбашье, өөрынгөө бэеһээ һураггүй ехэ шэгнүүр — 65 килограмм үргэжэрхиһэн байгаа бшуу. Гадна тэрэ ехэл ажалша, урдаа табиһан зорилгоёо заабол дүүргэхэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһаараа шалгардаг бэлэй. Нёдондо жэл хэдэ хэдэн ехэ мүрысөөндэ, тэрэ тоодо СССР-эй чемпионадта илалта түйлахадань, Любляна хотодо үнгэрэгдэһэн дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ мүнгэн медаляар шагнагдахадань, хүндэ атлетикын мэргэжэлтэд залуу штангистда анхаралаа хандуулһан юм. Харин мүнөө энэ шанга тэмсэлдэ илалта түйлажа, алтан медаляар шагнагдаба.

Мүнөөдэр намда эгээл баяр жаргалтай үдэр болобо гэжэ тэрэ ТАСС-ай корреспондентнүүдтэ хэлэһэн байгаа. Урдаа табиһан зорилгодоо одоошье хүрэбэб. Гэбэшье мүнөө штангистнуудай мэргэжэл шадабари айхабтар түргөөр ургажа байна. Тиимэһээ мэргэжэл шадабаряа улам дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

(ТАСС).

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» октябриин 22-то үнгэргэгдэһэн 43-дахи тираж.

«49-һөө 6-енъ тааха». 4—бокс, 6—дзюдогоор барилдаан, 9—велоспорт шоссе, 18—хүнгэн атлетикэ, 28—мэргэн буудалга, 30—хүндэ атлетикэ.

«36-һаа 5-енъ тааха». 5—бүхэ барилдаан, 6—дзюдогоор барилдаан, 15—байдарка ба каноэгээр һэлюурдэлгэ, 16—мори урилдалгын спорт, 29—стендовэ буудалга. (ТАСС).

ЖОЛООШОН, ҺЭШХЭЛ, АРХИ...

—Архи шадаал һаа ууха хэрэггүй. Хэрбээ ямар нэгэн ушараар хатуу харые барижархёо һаа, машина, техникэ жолоодохо хорюултай. Юуб гэхэдэ, архиһаа хамаг муу муухай ушарнууд тохёолдодог гээшэ. Энээн тухай бодомжолжол ябаарайгты, — гэжэ Хориин СПТУ-гай автомашина жолоодохо талаар үйлэдбэриин һуралсалай мастер Валентин Ильич Комаров шофернуудай курсда ябагшадта нэгэнтэ бэшэ һургаал заабари үгэһэн байха. Иимэ һайхан үгэнүүдые хэлэдэг хүн журамай талаар тэдээндэ жэшээ харуулдаг, залуушуулда баян дүршэлөө дамжуулдаг байгаа ёһотой гэжэ олондо һанагдаха...

Энэ үдэр шалгалта хэжэ ябаһан ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд училищиингаа машина жолоодожо ябаһан В. И. Комаровые тогтооходонь, иимэ хөөрэлдөөн болобо.

— Баһа юундэ ама халамгайгаар машина жолоодожо ябанабта? — гэжэ ГАИ-гай инспектор шангаар һураба.

— Юун баһа, — гээд, Комаров хэлэеэ ээрэлдүүлэн, урдаһаань асуудал табиба.

— А-а, та мартаа гүт? Хэн нёдондо һогтууханаар ябатараа милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ балшыса баригдажа, ГАИ-да ерээ һэм? Одоол мүнөө һанаба гүт?

— Ха-ха-ха. Ямар бэлэн бэрхээр һанагшабта. Юрэдөө, гайхалтай гээшэнь?!

Гайхалтай... Одоол байгша оной сентябриин 1-һээ хүсэндөө ороһон «Харгыгаар ябаха дүримүүдые эбдэһэнэй түлөө захиргаанай харюусалга тухай» гэһэн СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указай ёһоор, 100 түхэриг яла түлэхэ болоходонь, В. Комаровта ехэшье гайхалтай бэшэ байшоол даа. Тиигэжэ энэ багша хүмнай архиһаа арсахагүй, харгын гурим эбдэгшэдэй нэгэн байһаниинь элирбэ.

Хориин харгы заһабарилга болон барилгын участогай мастер В. М. Заиграев гэгшэ архи уугаад ябахадаа, мотоциклдоо һуужа, иишэ тиишэ гүйлгэдэг, харгын гурим хазагайруулдаг, элдэб ааша гаргадаг зантай байһаниинь мүн лэ энэ үдэр дахин харагдаба. Гадна Анаагай совхозой хонишон Б. Ж. Табуев халмагайхан ябахадаа, үмсынгөө «Запорожец» машинаар тооһо бурьюулан, дэншээгүйхэн табилуулха баһал дуратай. «Хурдан харые» зайдалаад харайлгажа ябаһан энэ нүхэр мүн ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдажа, ялада унаа гээшэ ааб даа. Машинаяа абажа гэртээ бусахадаа: «Одоол хожомоо һогтуугаар машина, мотоцикл огто жолоодохоёо болёоб», — гэжэ үгэеэ үгэһэн байха юм. Иимэ жэшээнүүдые дурдаха болобол, олохон жолоошодой нэрэ эндэ нэрлэхэ ушар гараха байха. Тиимэһээ ажалдаа ябахадаа архи ууһан жолоошодтой эрид шанга тэмсэл хэжэ, хэдэн дахин баригдаһан заримашуулай машина жолоодохо эрхые хэдэн жэлээр хаһаха хэрэгтэй гээд һанагдана.

1982 оной сентябриин 1-һээ хүсэндөө ороһон шэнэ Указые сахиха талаар Үдын совхозой жолоошодой дунда муу бэшэ хүдэлмэри ябуулагдана. Тэрэниинь дотоодын хэрэгүүдэй районно таһагай ГАИ-гай инспектор Д. Т. Доржидагбаевай хабаадалгатайгаар эндэ үнгэргэгдэһэн шалгалта гэршэлэн харуулба. Үдын совхозой жолоошодой ажал хэрэгүүд дээрэ дэлгэрэнгыгээр тогтолтой.

Шалгалтын болоһон тэрэ үглөөгүүр совхозой табин нэгэн автомашинын 35-ниинь ниитын ажал хэхэеэ гараһан байба. Үшөө гурбан машинань энэ тэрэ жэжэхэн заһабари хэзэд, мүн лэ ажал хүдэлмэридөө ошоһон байха юм.

Ажал хэрэгтээ үнэн сэхээр, даажа абаһан техникэдээ нарин нягтаар хандадаг жолоошод энэ ажахыда олон юм. Тэдэнэй тоодо Цырен-Дылык Самбуев, Сампил Хусаев, Леонид Борисов, Петр Краснопеев гэгшэд ороно. Эдэ нүхэднай совхозой дирекци, парткомой болон профкомой зүгһөө магтаалда, урмашуулгада нэгэнтэ бэшэ хүртэһэн байха.

Тус ажахын автопаркын хүдэлмэриие зүбөөр хүтэлбэрилэн ябуулха хэрэгтэ партиин гэшүүд — гаражые даагша И. Тутаев, слесарь И. Верашагин, жолоошод Н. Борисов, А. Рожков, Г. Рассадин, А. Борисов гэгшэд эдэбхи ехэтэйгээр хабаададаг. Тэдэнэр өөһэд өөһэдынгөө үүргые үнэн сэхээр дүүргэн, ажалай эрхим жэшээ харуулна.

Совхозой гаражые даагша, ажалай ветеран, коммунист Иван Васильевич Тутаев жолоошодой дунда харгын дүрим, ажалай жаяг журам сахиха талаар горитойхон ойлгууламжын ба эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулна.

Тус ажахын хүтэлбэрилэгшэд автопаркынгаа хүдэлмэридэ тусхай анхарал хандуулна. Машина болон техникэдээ эзэн ёһоор хандажа, саг дарыдань заһабарилан, үйлэдбэри дээрэ ашагтайгаар хэрэглэхын түлөө ёһотоор тэмсэнэ.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23. редактор — 2-50-96, приемная 2-34-54, зам. редактора — 2-68-08, з. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина
Н-04658. Заказ № 246.